БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1926 чылда үнделгелеп эгелээн

1953 октябрь 3 СУББОТА № 193 (2878)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп Чазааның Даргазы эш Мао Цзэ-дунга (1 арын).

Кыдат Улус Республиканың Күрүнениң Административтиг Чөвүлелиниң Премьери болгаш Даштыкы Херектер Министри эш Чжоу Эньлайга (1 арын).

Тайбыңның херээ тиилетирбес (1 арын).

Партияның район конференциялары (2 арын).

Партия чырылышкынында кичәлдер эгелээн (2 арын).

Колхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адырлары бедик орулганы бээр (3 арын).

Мал ажылын бедик көдүрлүүшкүнче (3 арын).

Герман Демократтыг Республиканың чедиишкиннери (4 арын).

Кыдатта үлетпүр тудуушкуну (4 арын).

Чехословак Республикада өртектер чиигелдези (4 арын).

Улустар аразының айтырыгларын тайбың шиитпирлээри дээш (4 арын).

КУДР-ның чазак төлээлериниң Пхеньянда ээп чеде бергени (4 арын).

УЛУГ УЛУСТУ БИЖИККЕ ӨӨРЕДИРИНИҢ ХЕРЭЭН ТОДАРГАЙ УДУРТУР

Совет улустуң материалдыг чаагай амыдыралын улам экижидерибиле чергелештир, ооң культуралыг деннелин бедидер дээш доктаамал сагыш салбышаан, Коммунистиг партия, Совет чазак культура революциязының төөгүзүнге кайгамчыктыг тиилелгелерни хандырган.

ССРЭ-ниң бүгү улустары боттарының төрээн дылының кырынга ниити эртемниг эге, чеди чыл болгаш ортумак өөредилгезиниң боттанылгазын чедип ап шыдаан. Чуртта дээди өөредилге черлериниң четкизи деннелге чокка өзүп, оларда студентилериниң саны дайын мурнундагызындан барык ийи чыгам катап көвүдээн.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XIX съездизи чуртка улус чырыдышкынының улам ынайгы шапкын хөгжүлдезин хандырарының делгем перспективаларын ажыткан. Ол төөгүлүг съездиниң шиитпирлериниң үндезини болган «ССРЭ-де социализмниң экономиктиг проблемалары» деп бодунуң сөөлгү генийлиг ажылынга коммунизмче чоорту шилчилгеге үш кол негелделериниң бирээзи —улус өөредилгезиниң дугайында И. В. Сталинның бижээни болза: «Ниитилелдиң кежигүннери ниитилелдиң хөгжүлдезиниң идепкейлиг ажылдакчылары болур дээнде чогуур эртемни алыр аргалыг болзун дээш, олар күш-ажылдың туруп турар хуваалдазының ужурундан бүгү назынында чаңгыс профессияга чыпшына берген турбайн, харын кандыг-бир профессияны хостуг шилип алыр аргалыг болзун дээш ниитилелдиң бүгү кежигүннеринге оларның күш-шыдал болгаш угаан-бодал аргаларының бүгү талалыг хөгжүлдезин хандырып беривиттер хире, ниитилелдиң шак ындыг культуралыг өзүлдезин чедип алыры эргежок чугула».

Ол сталинчы айтыышкынны бистиң аныяк облазыныска чедиишкиннигг боттандырарынга эң чугула чүве болза, улуг назылыг чурттакчы чоннуң ортузунда эргиниң аар-берге артыышкыны—бижик билбес чоруктуг дарый узуткааш, чоокку каш чылдарның иштинде чеди чыл болгаш ортумак өөредилгеже шилчиир арганы хандырары болур.

Мынчангаш обласка культура революциязының шак ындыг бурунгаар шураашкының болдурары чер-черниң партия, совет, улус өөредилге органнарының, хөй-ниити организацияларының болгаш эки бижиктиг хамааты бүрүзүнүң мурнунга кажангызындан артык шыңгыы негелдени тургузар.

Бижик билбес чоруктуг узуткаар, биче бижиктиглерни өөредир талазы-биле обласка сөөлгү каш чылдарда эки түннелдер чедип алдынган. Область иштинге беш чыл бурунгаар 20 ажыг муң бижик билбестер, биче бижиктиглер турган болза, ам оларның чартыындан хөйү бижик билир апарган. Чон ортузунга бижик өөредилгезин чөп организастаар талазы-биле Бай-Тайга, Эрзин, Таңды районнарның партия, совет, улус өөредилге органнары дээре ажылдаан болгаш ам ол районнарда бижик билбестерниң саны мурнукузундан дыка эвээжээн.

Бижик бөлгүмнеринде культармейжилериниң үүгле саны өскен эвес, харын шынар составы база экижип, арга-дуржулгазы көскүзү-биле байлакшаан. Ылаңгыя Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозта эге школа башкызы С. Дарыймаа элээн каш чылдарны улаштыр культармейжилеп келген. Улусту бижикке өөредириниң талазы-биле ол, бо аразында бодунга байлак дуржулганы шингээдип шыдаан. Эрткен 2 чылдың дургузунда безин ол 50 чыгам кижилерни бижикти биче болгаш эки билир кылдыр өөреткен. Ындыг мурнакчы культармейжилер өске-даа районнарда эвээш эвес.

Ынчалзажок кижилерни бижикке өөредириниң ажылында четпестер кончуг хөй. Бижик билбес чоруктуг узуткаары үүгле улус өөредилге органнарының эвес, а парторганизацияларының, чер-чер Советтериниң, профэвилел, комсомол организацияларының база чингине херээ болур турбуже, оларның талазындан чогуур кичээнгей салбайн, ону оларга барык-ла хамаан чок херек кылдыр көрүп келгени-биле области амгдаа каш-каш муң кижилер мынчага чедир бижик билбес хевээр болуп артпышаан турары моон соңгаар дөстүнүп шыдатынар ужур чок болгаш ол чорук партияның XIX съездизиниң шиитпирлери-биле канчап-даа дүүшпес.

Областың Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик болгаш Улуг-Хем районнарында херектиң байдалы мурнукузундан шоолуг-ла экиживаан. Үүгле Чөөн-Хемчикте безин амдыгаа чедир-ле 700 ажыг бижик билбес болгаш биче бижиктиглер бар болуп турар. Ол чорук партия, комсомол райкомнарының, райкүүскомнуң, ооң улус өөредилге килдизиниң сөткилин барык-ла дүвүретпейн турары канчап-даа таарышпас.

Үстүнде районнарның партия, совет, улус өөредилге органнары, хөй-ниитиниң организациялары үүгле бар турар бижик бөлгүмнерин багай удуртуп келген эвес, кижилерни ийи чаңгыстап бижикке өөредиришиң чугула аргазын организаставайн, көдээ интеллигенцияны бижик өөредилгезинге кончуг чепес хаара тутканнар.

Облоно болгаш районнарның улус өөредилге килдистери тус-тус школаларның удуртукчулары бижик бөлгүмнериниң культармейжилеринге методтуг дузаламчыларны мурнукузу хевээр четпес көргүзүп, бөлгүмнер өөреникчилерин өөредилге номнары, бижик херекселдери-биле четче хандырбайн келген.

Партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлериниң чедиишкиннигг күүселдези, областың социалистиг чаартылгазының дүргедээшкини ажылчы чоннуң культуралыг деннелиниң улам ынайгы өзүлдезинден, ылангыя ниити эртем-билииниң бедиишкининден шуут хамааржыр апаар дээрзин парторганизациялар, чер-чер Советтери, улус өөредилгезиниң органнары бичии-даа уттуп болбас ужурлуг.

Мынчангаш хоорай, көдээниң ажылчы чонун эртем-билиг-биле чепсеглээриниң үндезини—бижик өөредилгезин СЭКП-ниң райкомнары, эге организациялар, райкүүскомнар, суур (суму) Советтери, хөй-ниитиниң организациялары үргүлүүнүң боттуг удуртулгазынга алза чогуур. Бижик өөредилгезиниң удуртулгазын мурнунда турганы ышкаш хөй санныг бөлгүмнер тургузары, оларга культармейжилер бадылаары-биле кызыгаарлавайн, харын кижилерни ийи-чаңгыстап бижикке өөредириниң эптиг аргазын чөп организастап, хүн-бүрүнүң шынгыы контролюн боттандырбышаан, тус тус культармейжилерге практиктиг дуза көргүзерин колдадыр херек.

Бижик өөредилгезинге кол үүве бөлгүм бүрүзүнүң ажылы, ийи-чаңгыстап өөредир арга каяа-даа доктаамал байдалга организастатынган, кичээл бүрүзүнге башкылаашкын идея-политиктиг болгаш методиктиг бедик деннелге эрткен, культармейжилер болгаш өөреникчилер өөредилгениң бүгү-ле чепсек-херек селдери-биле четче хандыртынган, культармейжи бүрүзүнге методтуг чедингир дузаламчы үргүлчү көргүстүнген, эң эки культаремжилериниң мурнакчы дуржулгазы калбак нептерээшкинни алган турары бо-кылдыр өөреткен. Ындыг мурнакчы лур.

Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп Чазааның Даргазы эш МАО ЦЗЭ-ДУНГА

ПЕКИН.

Кыдат Улус Республиканың чарлатынып тургустунганының дөрт чыл оюнда мээн үүректиң ханызындан байыр чедиргенимни хүлээп алырын эш дарга Силерден болгаш Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп Чазаандан диледим.

Эрткен дөрт чылдар болза, чуртунда төөгүлүг чаартылганы чедиишкиннигг боттандырып, улус масаларның экономиказының, культуразының болгаш материалдыг байдалының көдүрлүүшкүнүн хандырып турар Кыдат Улус Республиканың улуг амыдыралчызын болгаш бижиин көргүскен.

Кыдат Улус Республика болзе, Азияның улустарын империалистерниң шөлээн кулданырын, Азияны делегейниң чаа дайынының одаа болдурарынче угланган политиканы кеземче чокка чорударын болдурбайн турар бүгү делегейниң күжү апарган. Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш Чөөн-чуктүн дарлаткан улустарының демиселинге кыдат улус оларның күчүлүг чөлеңгижи апарганын Кореяга болуушкуннар херечилеп турар.

Кыдат Улус Республиканың бүгү талалыг депшилгези бүгү депшилгелиг кижи төрелгетеннің ханызы-биле үүлзүнүп көөрүнүң болгаш чоргааралының сеткил-сагыжын болдуруп турар. Бодунуң Төрээн чуртунуң национал көдүрлүүшкүнүнүң болгаш чечектелиишкининиң оруу-биле кыдат улустуң шимчээшкинин саададып шыдаар күш делегейде чок.

Чурттуң индустриализациязының, көдээ ажылагыйның хөгжүлдезиниң болгаш улустуң чаагай байдалының көдүрлүүшкүнүнүң программазын боттандырарының хөрээнге, бодунуң улус-демократтыг күрүнезин улам ыңай бүгү хемчеглер-биле бижыглаарының хөрээнге чаа-чаа чедиишкиннерлиг болурун улуг кыдат улуска совет улус изии-биле күзеп тур.

Тайбыңны болгаш улустар аразының айыл чок чоруун бижыглаары дээш бистиң чурттарывыстың улустарының чаагай байдалынга Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканың бузулбас акыдунмалышкы найыралы болгаш сырый кады ажылдажылгазы өзүп хөгжүзүн.

Г. МАЛЕНКОВ.

1953 чылдың сентябрь 30.

Кыдат Улус Республиканың Күрүнениң Административтиг Чөвүлелиниң Премьери болгаш Даштыкы Херектер Министри эш ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙГА

ПЕКИН.

Кыдат Улус Республиканың чарлатынып тургустунганындан бээр дөрт чыл оюн таварыштыр мээн үүректиң ханызындан байыр чедиргенимни, а ол ышкаш бистиң улустарывыстың чаагай байдалынга болгаш бүгү делегейге бижиг тайбыңны хандырарының эрге-ажыктарынга Совет Эвилели биле Кыдат Улус Республиканың аразынга бүгү талалыг кады ажылдажылганың болгаш бузулбас найыралдың улам ыңай хөгжүүрүн болгаш бижиирин күзээнимни хүлээп ап көрүнер, эш премьер болгаш министр.

В. МОЛОТОВ.

1953 чылдың сентябрь 30.

ПАРТИЯНЫҢ КЫЙГЫРЫЫН ЁЗУГААР—КӨДЕЭЖЕ

СТАВРОПОЛЬ. Крайның болгаш районнарның албан черлеринде ажылдап турар көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң он-он билдириишкиннер крайның көдээ ажылагый болгаш белеткелдер эргелелинде кирип турарлар. Олар көдээже ажылдаарының дугайын дилеп турарлар. Дыка хөй тускай эртемниглер МТС-терже болгаш колхозтарже баар чөпшээрелдерни алганнар. Крайның көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң инженерлери Григорьев биле Залесский олар Надеждинск болгаш Невинномысск МТС-тернің кол инженерлеринге ажылдаары-биле чорупканнар.

Колхоз бүдүрүлгелериңге ажылдаарын күзээн көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң келген 25 билдириишкиннер Ставропольдуң партия хооркомунда кирген.

МУРНУУ-САХАЛИНСК. Куриль ортулуктарда ийи чаа совхозтарны тургузуп турарының дугайында медээ дыңналы бергенде областың көдээ ажыл-агый эргелелинге он-он билдириишкиннер кирип эгелээн. Ынаар ажылдап чоруурунуң күзелдерин агроном А. Никонов, техник-механик Е. Лозовая болгаш өскелердаа илеретканнер.

Куриль ортулуктарның ийи чаа совхозтарының тудуушкунунче чоруткан тускай эртемниглер-биле кады көдээ ажыл-агый ажылчыннарының чеден өг-бүлелери база кады чоруткан.

КИНЕШМА (Иваново области). Кинешма районнуң Сталин аттыг колхозунга хөй кижи киржикчилиг хурал болуп эткен. Ол хуралга көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери колхозтуң чаа даргазынга агроном С. М. Кропотовту чаңгыс эпсеткилдиг соңгааннар. Ол көдээге ажылдаары-биле келген.

Хоорайның бүдүрүлгелер ажылчыннарының болгаш тускай эртемниглериниң көдээ черлерже ажылдаарын дилеп турар дыка хөй санныг билдириишкиннери партия райкомунда кирип турар. Эш Черноглазов болза, дайын мурнунда областың МТС-териниң бирээзинге ажылдап турган боглаш ол үш тускай эртемниг— дарган, чолаачы болгаш тракторист.

— Төрээн чуртка улам-на ажыктыг болур черге ажылдаар мен—деп, эш Черноглазов чугаалап турар. Ону МТС-че ажылга чорудуп, ооң дилээн район организациязы хандырган. Тудуг трестизиниң ажылчыннары—Борисов адалышкылар машина-трактор станцияларынче ажылдаары-биле чорутканнар.

(СЭТА).

Октябрь мурнунуң чарыжы

Заготзернонуң автобаза коллективиниң чоокта чаа болган хуралында бо чыллың сес айларының ажылын түннеп көрген. Коллективте социалистиг чарыштың калбарганы, күш-ажылдың организастыы бүдүрүлге программазын айсанында чедиишкинниг боттандырарын хандырган.

Коллектив чүк сөөртүрүнүң планын тонна талазы-биле 131,9 хуу, тараа сөөртүлгезин 143 хуу, а тонна-километр талазы-биле 129,7 хуу күүсеткен.

Чүсмүүчү чолаачы Виктор Литвинов сес айларның иштинде 63842 тонна-километрни ажылдаан азы планын 114 хуу күүсеткен. Ол ышкаш чолаачылар Иван Поминов онаалдазын 148 хуу, Сергей Пархоменко —125 хуу, Петр Кукарин — 138,5 хуу күүсеткен.

Автобазаның механизаторлары ажылында чедиишкиннерни бижыглавышаан, моон соңгаар улам бедик көргүзүглерлиг болурун хүлээнип турар. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюнга алдар болдурган социалистиг чарыш коллективте калбарган.

Улуг-Хем районнуң малчыннарында

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдеринге мурнакчы малчыннар боттарының аргаларын болгаш ажыл-ишчи чоруун көргүзүп турар. Улуг-Хем районда «Партияның XIX съездизи» колхозтуң чылгычылары Дөре биле Девелдей олар кадарган малдарының чаш төлүн бүрүн камгалап турар. Чижээ, чылгычы эш Дөре бодунда бижыглатынган 97 беден 97 кулуннарны, эш Девелдей 57 беден 57 кулуннарны ап, оларны бүрүн доруктур азыраанар.

Оларның кадарып турар чылгылары ортумактан өрү деңгелдиг. Чылгычылар «ССРЭ-ниң көдээ ажылагыйын улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның пленумунуң доктаалынга сорук кирип, төрүүр бе бүрүзүнден эки шынарлыг кулуннарны доруктурарын хүлээнип турарлар.

* * *

Улуг-Хем районда Мичурин аттыг колхозтуң сүт-бараан фермазы бо чылын 68 муң литр сүт саар турган, чартык чылда 37 муң литрни саг-ган.

Фермада 66 саар инек бар, ону 4 кижи саап, бир кижиге 14 инек онаажып турар. Август айда О. Эник-Кара 820 литр сүттү саар турган, 1586 литрни, эш О. Середаа 1522 литрни болгаш эш О. Секпил 1498 литр сүттү саап ап турарлар.

ТАЙБЫҢНЫҢ ХЕРЭЭ ТИИЛЕТИРБЕС

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Будапештиге болган сессиязының болгаш тайбың камгалалының Совет Комитединиң пленумунуң шиитпирлерин Сүт-Хөл районнуң ажылчы чоннары бистиң областың бүгү ажылчы чоннары-биле кады изии-биле үүлзүнүп турар.

Бо айтырыгга алдар болдурган хурал чоокта чаа Суг-Аксыңга болуп эткен.

Ол хуралга илеткелчи эш Д. Рыловтуң демдеглээни болза:

—Бүгү-делегейниң айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлээри дээш улам ыңайгы демиселдиң оруун айыткан Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязының шиитпирин совет улус улуг сорук кириишкин-биле утказаан.

Совет күрүнениң күчү-шыдалы улуг, ынчалза-даа бис боттарывыстың күжүвүстү өске кандыг-бир чуртче дөгевес бис. Совет улус үүгле—бүгү-делегейниң айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлээрин делегейниң бүгү улустары-биле кады ажылдажылганы күзеп турар.

Бистиң күрүневистиң тайбыдче күзел-чүткүлүнүң көскү херечизи болза, совет кижилериниң материалдыг болгаш культуралыг негелделерин бүгү тала-биле хандырарынче угланган бистиң чазаавыстың иштики политиказы болур.

Хуралга санал берген, Сүт-Хөл МТС-тиң механиги эш Сусликовтуң чугаалааны болза:

—Делегейниң ийиги дайынының аар-бергелерин чурттап эткен совет улус «тайбыңны күзеп тур бис!» деп чаңгыс үн-биле медеглеп турар. Бүгү маргылдаалыг айтырыгларны чугаалажыышкыннарның оруу-биле шиитпирлээриниң талазы-биле Совет чазаавыстың саналын чаңгыс эпсеткилдиг деткип тур бис.

Бистиң Коммунистиг партиявыс болгаш Совет чазаавыс тайбыңның херээ дээш демисешпишаан, улустуң материалдыг чаагай чоруунуң болгаш культуралыг деннелиниң өзүлдезинин дугайында могаг чок сагыш салыышкынны көргүзүп турар. «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдер хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалы ажылчы чоннарның политиктиг болгаш бүдүрүлгечи идепкейиниң чаа көдүрлүүшкүнүн хайыктырган.

Машина-трактор станцияларының ажылдакчыларының мурнунда улуг болгаш хүндүлүг сорулгалар туруп турар-дыр. Бистиң хүлээлгевис—партияның идегелинге шынчы болуру, бистиң чуртувуска аъш-чемниң элбекшилин тургузарынга бүгү күш-теривис-биле дузалаарывыс болур. Бистер, Сүт-Хөл МТС-тиң механизаторлары, партияның Төп Комитединиң Пленумунуң доктаалын дайынчы программа кылдыр хүлээп ап, социалистиг чарышты чаа күш-биле калбартып чорудар бис.

Көдээ ажыл-агыйның болгаш белеткелдериниң район эргелелиниң кол агроному эш Бобрышевтиң медеглээни болза:

—Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Будапештиге болган сессиязының болгаш тайбың камгалалының Совет Комитединиң пленумунуң шиитпирлерин улустар аразының экономиктиг болгаш культуралыг кады-ажылдажылгазының хөгжүлдези дээш, бүгү-делегейниң айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлээри дээш туржуп келген болгаш туржуп турар бистиң Төрээн чуртувустуң бүгү ажылчы чоннары изии-биле деткип турар.

Тайбыңның херээн бижыы-биле болгаш туруштуу-биле камгалап турар Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр Сүт-Хөл районнуң ажылчы чоннары бүгү совет кижилер-биле бир дөмей уламна сырый катыжар.

—Тайбың! Бо сөстү бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен улуг идегелбиле сөглеп турар. Бистиң кижи бүрүвүс күш-ажылга бодунуң күжениишкинин улгатырар болгаш коммунистиг тургузуушкуннуң планнарының күүселдези дээш ийи дапкыр күш-биле демисежир ужурлуг. Бо болза, тайбыңның улуг херээнге бистиң эң эки салыышкынывыс болур.

Партияның Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын улустуң чаагай чоруунуң дугайында чаа сагыш салыышкын кылдыр хүлээп ап тур бис. Партияның шиитпирлериниң күүселдезинге, көдээ ажылагыйның продуктуларының бүдүрүлгезин улам ыңай калбартырынга бүгү-ле үүлдерни кылыр деп социалистиг чер ажылының болгаш мал ажылының ажылдакчыларының изиг күзели ындыг.

Районнуң ортумак школазының башкызы эш Лукьянов бодунуң саналынга Совет чазактың иштики болгаш даштыкы политиказын совет интеллигенцияның чаңгыс эпсеткилдиг деткип турарын чугаалаан.—Бүгү-делегейниң айтырыгларын тайбың арга-биле шиитпирлээрин негеп турар Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Будапештиге болган сессиязының болгаш тайбың камгалалының Совет Комитединиң пленумунуң шиитпирлери бүгү совет кижилериниң, бүгү депшилгелиг кижи төрелгетеннің чүткүлүн илередип турар.

Бистиң бирги хүлээлгевис—күжүвүстү харамнанмайн тайбыңның херээн бижыглаары болгаш камгалаары болур. Ол болза, бистиң кижи бүрүвүс каяа кандыг ажылды кылып турган болдур, ол бодунуң бүгү күжүн, билиин бүгү-делегейге тайбыңның бижыг баганазы—социалистиг Төрээн чурттуң күчү-шыдалын улам бижыглаарынга бээри болур. Бистер, башкылар школага өөредилгениң болгаш кижизидилгениң херээн эң бедикче көдүреривисти хүлээнип тур бис.

Район төвү—Суг-Аксы суурнуң ажылчы чоннарының хуралы Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиязының болгаш тайбың камгалалының Совет Комитединиң пленумунуң шиитпирлерин чаңгыс эпсеткилдиг деткип турарының дугайын чугаалап турар резолюцияны үндүрген. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалының, бешки беш чылдың онаалдаларының күүселдези болгаш ажыр күүселдези дээш кызымаккай демисели-биле боттарының тайбынче чайгылыш чок күзел-соруун көргүзерин олар хүлээнип турарлар.

Область Совединиң депутаттарынга

1953 чылдың октябрь 15-те Кызыл хоорайга ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң III сессиязын чыылдырарын область Совединиң депутаттарынга ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң күүсекчи комитеди дыңнадып тур.

Ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң күүскому.

Келир чылдың тарылгазынга

Барыын-Хемчик районда «Тиилелге» колхозтуң колхозчу херээженнери келир чылдың үрезин уруушкунунда шалыпкын ажылдап турарлар.

Колхозта херээженнер Совединиң даргазы эш Серемаага удуртурган 16 херээженнер үрезин арыглаашкынында доктаамал ажылдап, 25 тонна кызылтас, 15 тонна сула болгаш 3 тонна чиңгетараа үрезиннерин арыглап, складта урганнар.

Партияның район конференциялары

Көдээ ажыл-агыйны боттуг удуртур

Сентябрьның 26—27 хүннеринде Каа-Хем районнуң сески партия конференциязы болуп эрткен. Партия райкомунуң ажылының дугайында отчёт илеткелди СЭКП райкомунуң секретары эш Чуглур кылган. ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин районнуң бүгү ажылчы чоннары боттарының моон соңгааргы ажылының дайынчы программазы болдуруп алгаш, ону ажыл-херек кырынга чедиишкинниг боттандырар дээш бүгү совет улус-биле дөмей көдүрлүп үнген хүннерде районнуң партия конференциязы болуп эрттип турарын илеткелчи онзалап айыткан.

Районнуң партия организациязы ажылчы чонну СЭКП-ниң XIX съездизиниң шиитпирлерин база ажаа холбаштыр ажыл-агый чылында алдынган социалистиг хүлээлгелерни амыдырал кырынга боттандырарынче мобилизастап, партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарның деннелин бедидип тургаш, отчёттуг үениң иштинде ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң талазы-биле элээн чедиишкиннерлиг болганын илеткелчи демдеглээн.

Районнуң партия организациязы чаа хөгжүп турар аныяк үлетпүрнүң ажылын удуртуруынче, колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарынче, мал, чер ажылын, улус өөредилгезин, кадык камгалалының херээн болгаш өске-даа ажылдарны улам экижидеринче кичээнгейни салбышаан, көскү түннелдерни чедип алган.

Коптунуң болгаш Ойнааның бүдүрүлгелери сес айларның бүдүрүлге планын чедиишкинниг күүседип шыдааннар. Ол бүдүрүлгелерде мурнакчыларның хүрээлеңи өскен. Социалистиг чарыш ажыл-агыйны үлегерлиг чорударының шылгарангай методу болган. Ылангыя Коптунуң бүдүрүлгези социалистиг чарышты боттуу-биле калбартып тургаш, Бүгүэвилелдің ийиги чергениң шаннарын чедип ап, шилчиир Кызыл тук-биле шаннаткан. Ол ышкаш районнуң үлетпүр комбинады сес айларның иштинде чылдың бүдүрүлге планын ниити продукция талазы-биле 89,9 хуу, бараанныг продукция талазы-биле 86,4 хуу күүсеткен. Ол ышкаш Сизимде ыяш ажыл-агый чери сес айларның бүдүрүлге планын күүседип ап шыдаан.

Отчёттуг үениң иштинде районнуң көдээ ажыл-агыйы бурунгаар хөгжүвүшаан турган. Ниитиниң малының баш саны өскен. Районда «Большевик», «Октябрь 14 чыл ою» колхозтар мал өстүрериниң күрүне планын ажыр күүсеткеннер. Ол чергелиг экижидилгелер чер ажылында база бар. Часкы шөл ажылдары колдуунда-ла чогуур агротехниктиг хуусааларда доозулган. Ильинканың көдээ Советинде «Тиилелге», Бүрен-Аксы көдээ Советте «Кызыл тук» колхозтар часкы шөл ажылдарын 9 ажыл хүннеринде эрттиргеннер. Тараанның ажаап алыышкыны болгаш бастырылгазы конференцияның хүннеринге чедир барык шупту колхозтарда доозулган. Районнуң колхозтары тараа дужаалдазының талазы-биле күрүне-биле санашканнар.

Чер болгаш мал ажылын хөгжүдеринге шиитпирлиг ужур-дузалыг машина-тракатор станциязы чаа техника-биле немей чепсегленген. Бо чылын МТС колхозтарны хандырар талазы-биле энир чылгызындан дээре ажылдаан.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунун удуртур, ол дугайында айтырыгларны чогуур үе-шаанда шиитпирлээр талазы-биле районнуң партия организациязының ажыл-чорудулгазында дыка улуг четпестер бар бооп турары илеткелден болгаш конференцияның ажылынга киришкен төлээлериң санал-шүүгүмүүлериниң илерээн.

Партияның район комитединиң секретары турган эш Верзилин болгаш конференцияга отчёдун берген секретарылар эштер Чуглур биле Середкин олар көдээ ажыл-агыйны эренгей удуртуп, колхозтарның ажыл-чорудулгазынга боттуг дуза көргүзеринче ханылап кирбейн турганнар. Партия райкомунуң секретары эш Чуглурнуң конференцияга кылган илеткели районнуң колхозтарында, бүдүрүлге, ажыл-агый болгаш албан черлеринде ажыл-херектиң ылаптыг анализин чедир берип шыдаваанын ол дугайын херечилээн. Оон ынай көдээ ажыл-агый талазы-биле шиитпирлээр соңгаарлатынмас чугула айтырыгларны, ылангыя СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпиринде айтып турар сорулгаларны районга күүседир дугайында практиктиг сүмелерни конференцияның төлээлеринге илеткелчи берип шыдаваан.

Районнуң мал болгаш чер ажылында улуг четпестер бар. Колхозтар мал өстүрериниң планын күүседип турза-даа, районнуң малының ниити баш саны 1940 чылдың деннелинге ам-даа ыракта четпээн. Ылангыя чылгы, өшкү, иви малдарны өстүрериниң планы күүсетинип турза-даа, продуктулуг малдарны өстүрериниң планы күүсетинмээн: инек малды өстүрериниң планы үүгле 98,9 хуу, төрүүр инектерниң—86 хуу, а хой малды өстүрериниң планы үүгле 95 хуу күүсетинген. Малдың чаш төлү четче ажаап алдынмайн турар.

Малдың продуктулуу база чавыс. Бир саар инектен ортумаа-биле 419 литр түүү саап,азы планныг саалданың үүгле барык чартык кезиин күүседип ап турар. Ол ышкаш бир хойдан үүгле чангыс килограммдан ашпас дүк кыргып ап турар. Районнуң колхозтары малга четчир быжыг чем суурну тургуспаанныг. Мал кажааларын тударының планын районда чангыс-даа колхоз күүсетпээн. Мал ажылында колхозчуларның амыдырал чурталгазынга таарымчалыг байдалдар тургустунмаан. Колхозчу малчыларның ортузунга тайылбырмассалыг ажылдарны чорударын партия райкому болгаш колхозтарда партия организациялары шуут уткан. Малчыннарның аразында социалистиг чарыш калбарбаан.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалында демдеглеп турары ышкаш чер ажылының талазы-биле четпестер ол районнуң колхозтарынга бүрүн хамааржып турар. Чер ажылының культуразы чавыс. Агротехника сагытынмайн турар. Тарылгага сорттулуг үрезиннерни ажыглаары, суггарылга системазын ажыглаары болгаш калбартыры боттанмайн турар.

Картофель болгаш ногаа культураларының бүдүрүлгезин чедир үнелевээни районнуң партия организациязының улуг частыры болган. Районнуң колхозтары картофельди болгаш ногааларны дыка эвээш хемээлдиг олурткулаан. Оларның дүжүү чаржынчыг куду. Бо культураларның бүдүрүлгези чоннуң улам өзүп турар хереглелин хандырарынга-даа, мал ажылының чем суур талазы-биле айтырыгларын-даа шиитпирлээрингe канчап-даа четпес болуп турар. Тарымал тоорук, хөй болгаш чангыс чылдың сигеннер тарылгазы база нептеревээн.

Көдээ ажыл-агыйга, улус өөредилгезиниң болгаш политиктиг кижизидилгениң херээнге, чоннуң хереглелдерингe СЭКП райкомунуң удуртукчулары кошкак кичээнгей салып келгенин конференцияга келген делегаттар чөптүг шүүгмүүлеп турганнар.

Ворошилов аттыг колхозтуң даргазы эш Киселев санал берген. Ол болза, партия райкомунуң бюрозун, оон секретарларын көдээ ажыл-агыйны мергежил чок, эренгей удуртуп турганы, колхозтардан хөй кезиинде-ле хоорук ажылдап турганы дээш шыңгыы шүүгмүүлелге таварыштырган. Партияның район комитеди улус өөредилгезинин айтырынын чедир үнелевейн турар. Чул дээрге, бо чылын Бүрен-Аксында чедиги класстың 10 өөреникчилери школага хаара туттунмаан. Ол ышкаш Копту-Аксында эге школаның интернадының байдалы уругларның чурттаарынга таарыштыр тургустунмааны кем-буруулуг чорук болур—деп»Кызыл тук» колхозта партия организациязының секретары эш Дапьян шүүгмүүлээн.

Партия райкому инвалидтер бажыңынга кичээнгей салбайн турарын Бүренде инвалидтер бажыңында партия организациязындан келген төлээ эш Дыңгыжаа чугаалаан. Инвалидтер бажыңында областың элээн хөй районнарындан келгилээн кыргган назылыглар болгаш инвалидтер бар. Партияның болгаш чазактың ада сагыш салыышкынының ачызыбиле олар кончуг эки чурттап турарлар. Олар сеткилиниң ханызындан өөрүшкүзүн солунга бижип үндүрер дээш, таныыры боттары ышкаш кырганнарже чагааларны бижип чорудар дээш саазын, карандашка чединмейн турда, бистиң улуг делгем чуртувуста онза болуушкуннарны база делегейде болуп турар чүүлдериң дугайын билип алыр дээш келген кижилерден эрги солуннар дилеп номчуп турда, ол дугайында партия райкому болгаш районнуң кадык камгалал килдизи сагыш салбаан.

СЭКП обкомунуң төлээзи эш Токарев бодунуң саналынга районнуң партия организациязында партийжи-политиктиг болгаш партийжи организастыг ажылдарның дугайында тодаргай аналисти берген. Партия эге организациялары партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарны четпес чорудуп турар. Партия хуралдары чавыс деннелдиг эрттип турар. Районга партия организацияларының отчёт-сонгулдалыг хуралдарының эрткениниң түннелин партия райкомунуң бюрозу чугаалажып көрбээн. Отчёт-сонгулдаларга секретарларның отчёттуг илеткелдерин чугаалажырынга коммунистернин идепкейи база чавыс болган.

Коммунистериң марксисчи-ленинчи өөредилгезинге удуртулга болгаш дузаламчы экиживээн. Районнуң удуртукчу ажылдакчылары безин боттарының идея-теоретиктиг деннелин бедидер талазы-биле ажылдавайн турарлар. Оон хараазы-биле олар ажыл-агыйжы, политиктиг сорулгаларның ханы утказын чедир билбейн, боттарының ажыл-чорудулгазынга частырыгларны болгаш четпестерни болдуруп турганнар.

Конференцияның ажылынга СЭКП обкомунуң секретары эш Тока база киришкен. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» шиитпирин күүседир талазы-биле районнуң партия организациязының мурнунда турар сорулгаларны эш Тока онзалап чугаалаан.

* * *

Конференция делгерengей шиитпирни хүлээн алган.

Конференцияның соңгааны райкомнуң бирги организастыг пленуму болуп эрткен. СЭКП райкомунуң секретарынга эштер Москаленко, Мишина болгаш Середкин олар соңгутурганнар.

Партия чырыдыышкынында кичээлдер эгелээн

УЛУГ-ХЕМ

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районга бо чылын партия чырыдыышкыннары эрткен чылдардан организас талазы-биле белеткелдиг эгелээн. Район төвүнде партияның кежээки школазы, СЭКП төөгүзүнүң допчу курзун өөренирин бедиткен хевирнин 4, кол хевирнин 7 бөлгүмнери, 13 политшколалар болгаш И. В. Сталинның биографиязын өөренир 2 бөлгүмнер кичээлдерин октябрь 1-де организастыг эгелээн.

Партия чырыдыышкыннарының баштайгы кичээлдерингe олуруштурары-биле СЭКП райкому 18 кижини тус бүрү аткарган.

Кандыг-даа ажылдың чедиишкиннинг болуру ажаа хынамчалыг белеткелден кол хамааржыр. Бо талазыбиле райком биче эвес ажылдарны кылган. 28 пропагандистерни шилип, оларның семинарларын организастаан. Бот-өөредилгеде 50 кижи бар, оларга болгаш пропагандистерге дузалаарының консультантылар бөлүүн база тургускан.

Кичээлдин шынары, дыннакчыларның билиг шингээдип алыры пропагандистиң мергежилинден, оон теория талазы-биле белеткелдиннен кол хамааржыр. Бо талазы-биле райкомнуң шилилгезинде четпестер бо чылын база-ла илереп турарын айтыры чугула. Мичурин аттыг колхозта эш Мандый-оол, Маленков аттыг колхозта эш Кызыл-оол, Димитров аттыг колхозта эш Санаа олар үүгле IV класс дооскан, а башкылап база чорбаан. Оларны ол черлерде бөлгүмнериң пропагандистери кылган. Ындыг байдал өске-даа бөлгүмнерде бар. Пропагандистериң билиинче кол кичээнгейни салыры чугула.

ЭРЗИН

САРЫГ-БУЛУН (Телефон-биле). Чаа өөредилге чылының эгези октябрьның 1-де Эрзин районда партияның кежээки школазы (ийиги чылын) 100 дыннакчыларлыг (оон иштинде коммунистер 56 кижи) эгелээн. Ол ышкаш партия төөгүзүнүң допчу курзун өөренир кол хевирниң 1 бөлгүмнери болгаш 7 кезек черде организастатынган политшколалар, И. В. Сталинның биографиязын өөренир 5 бөлгүмнер база ажылдап эгелей берген.

Эрткен өөредилге чылында партия чырыдыышкынынга турган четпестерни бо чылын болдурбас, ылангыя кичээлдерниң бедик идейлиг болурунга холбашкан боттуг хемчеглерни ап чорутканын СЭКП райкомунуң секретары эш Елизарьев редакцияга дыннаткан. Бөлгүмнериң болгаш политшколаларның дыннакчыларын оларның билиинин деннелинге таарыштыр тургускан.

Партия райкомунуң сентябрь 23-те болган бюрозунга чаа өөредилге чылынга белеткелди багай эвес деп көрген. Марксизм-ленинизмниң теориязын бот-кичээлге өөренирлерниң (34 кижиниң) билиин хынап, база 21 пропагандистерни бюродан бадылаан. Ол ышкаш партия райкомунуң чанында 5 кижи составтыг консультантылар бөлүүн база тургускан.

Сентябрь 29-та пропагандистерниң актив-биле катышкан хуралынга чугула саналдар болган: бөлгүмнериң ажылын парторганизациялар боттуг удуртурун, пропагандистерниң семинарын доктаамал чорудуп турарын, бот-кичээлдиглерге контрольду дынзыдарын негеп турган. Ажылчы чоннун, ылангыя партия, совет активтиң политиктиг билиин бедидерингe удуртулганы дынзыдар.

ТОЖУ

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районнуң партия комитеди 1953—54 өөредилге чылынга белеткелди хынамчалыг чорудуп келген. Бо чылдың июль айда болган райкомнуң пленумунга партия өөредилгезиниң дугайында тускай айтырыг тургускан. Пленум эрткен чылының түннелин көрбүшаан, ынчаардагы илерээн четпестерни бо чылын катаптавазынга база бүгү белеткелдерни хынамчалыг чорударынга холбашкан доктаалды хүлээп алган. Бо талазы-биле партия райкомунуң секретары эш Намзынның редакцияга дыннатканы болза:

—Районда партия чырыдыышкынынарынга өөренирлерни оларның билиниң аайы-биле тургузары дээш райком элээн боттуг хемчеглерни алган. Район төвүнде кежээки партшколадан эгелээш шупту 10 кезек черге өөренир политшколаларның дыннакчылары-биле тус бүрү беседаларны чорудуп, пропагандистерге билиин шыырак, дуржулгалыг кижилерни шилип быжыглаарын баш бурунгаар хандырган.

Партия райкомунуң сентябрь 17-де болган бюрозунга тус-тус бөлгүмнерге, политшколаларга өөренирлериниң ат кырында дамзызын көрбүшаан. 28 пропагандистерни бадылаан. Марксизм-ленинизмниң теориязын бот кичээл-биле өөренирлерге болгаш пропагандистерге дузалаар консультантылар бөлүүн СЭКП райкомунуң чанында тургускан. Моон-биле кады сентябрь 24-те пропагандистериң семинарын, а 30-де район төвүнүң активи-биле катышкан хуралын база эрттирген.

1953—54 өөредилге чылы октябрьның 1-де районнуң бүгү девискээринде эгелээн. Өөредилгениң идейлиг деннелин амгы негелдеге бедидер чорук пропагандистериң болгаш парторганизация секретарларының мурнунда кол сорулга болур.

Малчыннар ортузунга партийжи-политиктиг ажылды экижидер

«ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» СЭКП Төп Комитединиң Пленумунуң доктаалын Тес-Хем районнуң ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмей улуг өөрүшкүлүг хүлээп алган. Районнуң коммунистери көдээ ажыл-агыйның ажылышчылериниң ортузунга ол төөгүлүг документини кичээнгейлии-биле номчуп, тайылбырлап турар.

Сентябрьның 26—27 хүннеринде районнуң партия конференциязы болуп эрткен. СЭКП райкомунуң ажылының дугайында отчёттуг илеткелди партия райкомунуң секретары эш Наскыл-оол кылган. Конференция болза, СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын чедиишкиннинг боттандырар күзел-чүткүлдүң демдээ-биле, шүүгмүүлелдің болгаш бот-шүүгмүүлелдің болзунгузунуң адаа-биле болуп эрткен.

Илеткелчи болгаш партия организацияларындан ук конференцияга келгилээн бүгү төлээлер көдээде партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылдың деннелин бедидер айтырыгларже улуг кичээнгейни салганнар. Колхозчу көдээниң ажылчы чоннарының материал-культурлуг деннелин бедидер дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың үргүлчү сагыш салыышкынының ачызында районнуң социалистиг чаартылгазы көскү чедиишкиннерлиг болганын конференция демдеглээн.

Ынчалза-даа, районнуң партия организациязының ниити ажыл-чорудулгазының бүрүн экижидилгези чедип алдынмайн турарын коммунистер боттуг фактыларга шүүгмүүлээн. СЭКП райкомунун-даа, оон удуртулгазында партия эге организацияларының-даа организакчы болгаш кижизидикчи ажылдарының деннели дыка чавыс байдалдыг болбушаан турар. Колхозчулар, ылангыя колхозчу малчыннар, хереззеннер ортузунга масса-политиктиг ажылдар дендии багай чоруп келген. Партия райкому көдээ чоннун культура-амыдыралдыг хандырылгазының дугайында сагыш салбаан. Сталин аттыг, Молотов аттыг болгаш Ленин аттыг колхозтарның малчыннары отчёттуг үе дургузунда кино-чуруктар көрбээннер. Фермаларда агитаторлар ажылдавайн турар. Лекция пропагандазы барык-ла соксаан. Көскү агитацияның хевирлери эки ажыглатынмайн келген.

Мал ажылының улам ыңайгы хөгжүлдези чаягаар-ла болу берип болбас, а үүгле малчыннар ортузунга партия организацияларының ажыл-чорудулгазының экижидилгези чогуур түннелдерни бээр дээрзин СЭКП райкомунуң секретарылары болгаш партия организациялары утпканнар. Райкомнуң ажылдакчылары малчыннар канчаар чурттап, ажыллап турарларын даар дугайын барып сонуургап көрбейн, колхозчуларга политиктиг илеткелдер, лекциялар номчуп бербейн келгеннер. СЭКП райкомунуң секретары турган эш Шелков колхозчу амыдыралдан хоорук ажылдап, удуртулганың канцеляр-бюрократтыг методун шилип алган турган.

Малчыннар ортузунда партийжи-политиктиг ажылдың кошкаан мал ажылының четпестери хереченлеп турар. Районнуң мал ажылының продуктулуу бедивээн. Саар инек бүрүзүнден чылда алыр сүт планын үүгле 56,2 хуу, хой бүрүзүнден кыргып алыр дүктүн планын үүгле 57 хуу күүсеткен. Малдың баш саны хорап турар фактылар бар. Мал чемин белеткээриниң планын район ийи чыл улаштыр күүсетпээн, чемгерилгеге сигеннин планныг чарыгдаар чурумну колхозтар ам-даа сагывайн турар.

Эрткен чылын малдың чылыг кажааларын тудуп алырының планын колхозтар күүсетпээн. Ылангыя Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Чорбаа, партия организациязының секретары эш Дугар-оол, суму Совединиң даргазы эш Херел) эрткен чылын планныг кажааларның үүгле 37 хуузун тудуп алган болгаш бо чылын ол ажылче ам-даа эгелеп кирбээн. Мал ажылынга зооветеринарлыг хандырылга четпес чорутунган. Эки уксаалыг малдар чөп ажыглатынмайн турар.

Партия райкому болгаш эге организациялары колхозчу активти өстүрерин болгаш ажаа даянып ажылдаарын чедир үнелевээн. Колхозтарның удуртур кадрларын, мурнакчы кижилерин шилип билбейн турар. Чүл дээрге, Молотов аттыг колхозтуң партия организациязының секретарынга колхозчу эвес кижини соңгаан турган. Бригадирлер, фермалар эргелекчилери-биле тускай ажылдар чорутунмайн келген.

Районнуң колхозтарында мурнакчы малчыннар бар. Ылангыя Калинин аттыг колхозтуң малчыны эш Демин-оол төрээн 194 баш өшкүден 222 анайны, эш Эренчин 276 хойдан 284 хураганны; Сталин аттыг колхозтуң хойжузу эш У. Даваа 250 хойдан 280 хураганны менди ажаап ап, эки доруктуруп өстүргеннер. Оларның дуржулгазы бай. Социалистиг чарыштың шак ындыг мурнакчыларын, күш-ажылдың мурнакчы методтарын, көдээ ажыл-агый эртеминиң болгаш практиказының чаачаа чедиишкиннерин колхоз бүдүрүлгезинге нептередирин партия райкому бичии-даа сонуургаваан.

Колхозтар бүдүрүлгезинде четпестерни чайладыр дээш демиселче районда комсомол организацияларының ролю көзүлбейн турар. Комсомол организациязының ажылынга партийжи удуртулга дугайында оола-ла кайы-бир парторганизацияның илеткелин бодунуң бюрозунга алырын безин райком сонуургаваан. Аныктарның ортузунга коммунистиг кижизидилгениң херээн партия райкому удуртур, ону дээш харыылаар хүлээлгелиг. Ындыг турбуже, районнуң комсомол чырыдыышкынының ажылын экижидеринче СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи (эргелекчизи эш Тову) сонуургал салбайн, идея-теоретиктиг белеткели шыырак пропагандистер биле дузалавайн турар.

Колхозтарның ажылы дээш ында партия организацияларының харыысалгазын бедидер хемчеглерни чорударын СЭКП райкомунуң секретарылары боттары безин эки сонуургаваан.

—Райкомнуң секретарылары администрастаар, ажыл-агыйны боттары холгаарлаар метод-биле ажылдап турарлар. Чүл дээрге, бистиң колхозувуска секретарылар кээп-ле турганнар, а ынчаарга оларның кайызы-даа ол келгенде хамыктың мурнунда колхоз даргазынга баар турган. Колхозта ажыл-херектиң байдалы дээш, колхозчулар ортузунда политиктиг кижизидилгенин, организакчы ажылдың байдалы дээш ышкаш бир хойдан чангыс килограммдан ашпас дүк кыргып ап турар. Районнуң колхозтары малга четчир быжыг чем суурну тургуспаанныг. Мал ажылында колхозчуларның амыдырал чурталгазынга таарымчалыг байдалдар тургустунмаан. Колхозчу малчыларның ортузунга тайылбырмассалыг ажылдарны чорударын партия райкому болгаш колхозтарда партия организациялары шуут уткан. Малчыннарның аразында социалистиг чарыш калбарбаан.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалында демдеглеп турары ышкаш чер ажылының талазы-биле четпестер ол районнуң колхозтарынга бүрүн хамааржып турар. Чер ажылының культуразы чавыс. Агротехника сагытынмайн турар. Тарылгага сорттулуг үрезиннерни ажыглаары, суггарылга системазын ажыглаары болгаш калбартыры боттанмайн турар.

Картофель болгаш ногаа культураларының бүдүрүлгезин чедир үнелевээни районнуң партия организациязының улуг частыры болган. Районнуң колхозтары картофельди болгаш ногааларны дыка эвээш хемээлдиг олурткулаан. Оларның дүжүү чаржынчыг куду. Бо культураларның бүдүрүлгези чоннуң улам өзүп турар хереглелин хандырарынга-даа, мал ажылының чем суур талазы-биле айтырыгларын-даа шиитпирлээрингe канчап-даа четпес болуп турар. Тарымал тоорук, хөй болгаш чангыс чылдың сигеннер тарылгазы база нептеревээн.

Көдээ ажыл-агыйга, улус өөредилгезиниң болгаш политиктиг кижизидилгениң херээнге, чоннуң хереглелдерингe СЭКП райкомунуң удуртукчулары кошкак кичээнгей салып келгенин конференцияга келген делегаттар чөптүг шүүгмүүлеп турганнар.

Ворошилов аттыг колхозтуң даргазы эш Киселев санал берген. Ол болза, партия райкомунуң бюрозун, оон секретарларын көдээ ажыл-агыйны мергежил чок, эренгей удуртуп турганы, колхозтардан хөй кезиинде-ле хоорук ажылдап турганы дээш шыңгыы шүүгмүүлелге таварыштырган. Партияның район комитеди улус өөредилгезинин айтырынын чедир үнелевейн турар. Чүл дээрге, бо чылын Бүрен-Аксында чедиги класстың 10 өөреникчилери школага хаара туттунмаан. Ол ышкаш Копту-Аксында эге школаның интернадының байдалы уругларның чурттаарынга таарыштыр тургустунмааны кем-буруулуг чорук болур—деп»Кызыл тук» колхозта партия организациязының секретары эш Дапьян шүүгмүүлээн.

Партия райкому инвалидтер бажыңынга кичээнгей салбайн турарын Бүренде инвалидтер бажыңында партия организациязындан келген төлээ эш Дыңгыжаа чугаалаан. Инвалидтер бажыңында областың элээн хөй районнарындан келгилээн кыргган назылыглар болгаш инвалидтер бар. Партияның болгаш чазактың ада сагыш салыышкынының ачызыбиле олар кончуг эки чурттап турарлар. Олар сеткилиниң ханызындан өөрүшкүзүн солунга бижип үндүрер дээш, таныыры боттары ышкаш кырганнарже чагааларны бижип чорудар дээш саазын, карандашка чединмейн турда, бистиң улуг делгем чуртувуста онза болуушкуннарны база делегейде болуп турар чүүлдериң дугайын билип алыр дээш келген кижилерден эрги солуннар дилеп номчуп турда, ол дугайында партия райкому болгаш районнуң кадык камгалал килдизи сагыш салбаан.

СЭКП обкомунуң төлээзи эш Токарев бодунуң саналынга районнуң партия организациязында партийжи-политиктиг болгаш партийжи организастыг ажылдарның дугайында тодаргай аналисти берген. Партия эге организациялары партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарны четпес чорудуп турар. Партия хуралдары чавыс деннелдиг эрттип турар. Районга партия организацияларының отчёт-сонгулдалыг хуралдарының эрткениниң түннелин партия райкомунуң бюрозу чугаалажып көрбээн. Отчёт-сонгулдаларга секретарларның отчёттуг илеткелдерин чугаалажырынга коммунистернин идепкейи база чавыс болган.

Коммунистериң марксисчи-ленинчи өөредилгезинге удуртулга болгаш дузаламчы экиживээн. Районнуң удуртукчу ажылдакчылары безин боттарының идея-теоретиктиг деннелин бедидер талазы-биле ажылдавайн турарлар. Оон хараазы-биле олар ажыл-агыйжы, политиктиг сорулгаларның ханы утказын чедир билбейн, боттарының ажыл-чорудулгазынга частырыгларны болгаш четпестерни болдуруп турганнар.

Конференцияның ажылынга СЭКП обкомунуң секретары эш Тока база киришкен. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» шиитпирин күүседир талазы-биле районнуң партия организациязының мурнунда турар сорулгаларны эш Тока онзалап чугаалаан.

* * *

Конференция делгерengей шиитпирни хүлээн алган.

Конференцияның соңгааны райкомнуң бирги организастыг пленуму болуп эрткен. СЭКП райкомунуң секретарынга эштер Москаленко, Мишина болгаш Середкин олар соңгутурганнар.

Солун тарадылгазы—чугула хемчег

Социалистиг культураны, эртемни, литератураны, уран-чүүлдү хөгжүдүп сайзырадырынга, совет кижилерниң политиктиг медерелин бедидерингe, масса-биле харылзааны быжыдарынга партияның кол чепсектериниң бирээзи парлалга болур ужурлуг. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың хүн-бүрү чорудуп турар иштики болгаш даштыкы политиказын ажылчы чоннарга чогуур өй-шаанда чедирип, тайылбырлап тарадыр төлээде партия организациялары парлалга тарадылгазын холга ап ажылдаар ужурлуг.

Бо чугула сорулганы Бай-Тайга районнуң «Дөн-Терек». Молотов аттыг колхозтарда партия эге организациялары кончуг четпес боттандырган. Чижээ, «Дөн-Терек» колхозта партия эге организациязында (секретары эш Чимба) элээн хөй коммунистерден үүгле чангыс эш Кунгаа чагылгалыг, оон өске коммунистер-даа, колхозчулар-даа солун, сеткүүл чагытпаан болуп турар. Эге организацияның секретары эш Чимбаның бодунда безин чагылга чок.

Шак ындыг байдал Молотов аттыг колхозта партия эге организациязындан көстүр. Чоокта чаа Москвага болуп эрткен тайбың камгалалының совет комитединиң пленумунуң резолюциязын колхозчу ажылчы чоннарга таныштырар дээш колхоз даргазы эш Кандан, партия эге организациязының секретары эш Күдерек олар чагыткан солуну чогундан бир хүндүр бадыр ол резолюцияны парлаан солунну дилээш тыппайн, партия райкомундан барып алган. Бир эвес эргим даргалар боттары-биле солун, сеткүүлдү чагыдып, бо чугула херекти колхозчулар, коммунистер ортузунга организастаан болза, ындыг чаржынчыг чорукка таварышпас ийик. Амгы үениң иштики, даштыкы байдалдарын ол колхозтуң коммунистери, колхозчулары чогуур өйүнде билип албайн турары оон тодаргай көстүр. Ол чорук коммунистернин-даа, колхозчу массаларын-даа политиктиг медерели кончуг кошкак деннелдиинге чедирген.

Ол колхозтарда хана солуннары, агитхуудустар безин организастатынмайн, ажылчы чоннарның иштинге партийжи агитация чорутунмайн турар. Ында партия эге организациялары, оларның секретарылары эштер Чимба, Күдерек колхозчуларны чугула ажыл-агый кампаниязынче организастап киирерде дужаар методту колдаткаш, партийжи политиктиг кижизидилгенин ажылын чорутпайн турарлар.

Х. ДОРЖУ

Малдың кышкы турлагларында

Улуг-Хем районда «Партияның XIX съездизи» колхозтуң тудуг бригадазы бригадир эш Анай-оолдуң удуртулгазы-биле колхозтуң ниитилештирген малының кышка удур белеткелдерин кыска хуусаада доозары-биле шалыпкын ажылдап турар.

Сөөлгү хүннерде инектин болгаш хойнуң 4 кажааларының септелгезин бүрүн дооскан болгаш сентябрьда 4 чаа, 16 эрги кажааларның тудуун болгаш септелгезин доозар дээн хүлээлгезин база күүсеткеннер.

Т. КОНГАР.

Колхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адырлары бедик орулганы бээр

СЭКП обкомунуң бюрозунга Бии-Хем районнуң „Кызыл тараачын“ колхозунуң даргазының илеткели

СЭКП обкомунуң бюрозу Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң даргазы эш Астафьевтиң, баштаар черниң ажылының дугайында илеткелин дыңнап чугаалашкан. Колхозтуң чамдык чедиишкиннериниң болгаш ооң баштаар черииниң база партия эге организациязының ажыл-чорудулгазында улуг четпестерни айтып турар делгеренгей доктаалды бюро үндүрген.

Бистиң артеливистиң экономиказы чыл келген тудум быжыгып турар. Тарылга шөлү калбарып, көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүү бедип, ниитиниң малының баш саны көвүдеп турары-биле кады ооң продуктулуу өзүп турар.

Эрткен чылын артельдиң ниити акша орулгазы 1 миллион 78 муң рубль болган (хову ажылындан—288338 рубль, мал ажылындан—540638 рубль, дузалаар бүдүрүлгелерден болгаш тывыш ажылындан—69224 рубль). Алдынган акша орулгазы чөп ажыглаан. Хуваашпас фондуну долдурарынга 215675 рубльди азы ниити орулганың 20 хуузун шилчиткен. Капитал салыышкынга 284443 рубльди, тудуушкунга 207436 рубльди, үрелиг мал садып алырынга 54748 рубльди чарыгдаан. Күш-хүннеринге 433133 рубльди азы бир күш-хүнүнге 5 рубль онаажыр кылдыр тывыскан. Оон аңгыда, колхозчулар күш-хүнү санынга 5 килограмм тарааны болгаш өске хөй продукцияны алганнар.

ХОВУЛАРНЫҢ ДҮЖҮТТҮҮ ӨЗҮП ТУРАР

Бистиң колхозта тараа культураларының ниити чыылдазы колдуунда дүжүттү планныы-биле бедидип турарындан өзүп турар. Колхозтуң ниити тарылгазы 1507 га. Ооң иштинде кызылтас 1040 га, күзүн чажар көктараа 72 га, сула 300 га болгаш арткан шөлдерде арбай, чингетараа бар. Эрткен чылын кызылтастың га бүрүзүнден 22,3 центнер, суланың—17,7 центнер, арбайның—34 центнер, күзүн чажар көктарааның—25 центнер дүжүдүн алган.

Бо бүгү болза, агротехниктиг элээн хөй хемчеглерни ажыглаанының, хову ажылының бригадаларының кежигүннериниң механизаторлар-биле демниг кады-ажылдажылгазының түннели болган. Ындыг кады-ажылдажылганың ачызында бисте хөрзүнү ажылдап кылырының шынары дыка экижээн. Бижектиг андазыннар-биле черни ханыладыр андарарынче бирги чергенин кичээнгейин салган. Ылангыя чайгы чер андарылгазын эки хуусааларда чорудуп, чайның дургузунда ийи-үш катап культивизастап турар бис. Бо чылгы тараа культураларының хөй кезиин эрткен чылын эки белеткетиген черлерге чажып тараан.

Ынчаарга аңгы-аңгы участоктарга, чижээ, күзүн чажар көктарааның сорт-шенелде участогунга гадан 45 центнер дүжүттү алганын болаарга, амгызындан канчап-даа артык бедик дүжүттү ап болурунуң аргазы бисте бар. Сорт-шенелде участогунга сиген аралаштырар тарылга ээлчештирилгезин ажыглап, органиктиг болгаш минералдыг удобрениелерни чоруткаңындан дүжүт ындыг бедик болган.

Моон соңгаар дүжүттү бедидериниң айтырыы бистиң артельдиң кежигүннериниң кичээнгейиниң төвүнде туруп турар. Эң чоокку ийи-үш чылларда сорттулуг тарылгаже калбаа-биле шилчиири бистиң бирги ээлчегде сорулгавыс болуп турар. Бо хемчегни эң дурген боттандырарынга быжыг үндезин ам салдынган. Бо чылын 300 гектарга кызылтастың «лютесценс—62», арбайның «заларинец», суланың «победа» болгаш «лоховский» деп сорттуларын тарып өстүрген.

Бедик болгаш туруштуг дүжүттерни алырынга идегелдиг арга чер ажылының сиген аралаштырар системазын ажыглаары болур. Ындыг болза-даа, бо талазы-биле ыракта четпес ажылдап турарывыс илден. Бир эвес ийи-үш чылдарда күжениишкинниг ажылдаар болзувусса, хөй чылдыг сигеннериң үрезини-биле бүрүн хандыртынып ап болур бис.

Хөрзүнге тус черниң удобрениелерин киргенинден дүжүтке улуг немелдени ап болур. Ажыл-агыйда каш муң баш малдыг болгаш кончуг хөй санныг удобрениелерни ап турган-ла оларны ажыглавайн турарывыс канчап-даа таарышпас.

Бии-Хем районнуң байдалдарынга бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидеринге суггарылга канчаар-даа аажок ажыктыг болур. Суггарылганың чаа системазын шингээдир болгаш суггаттыг черлерни ажыглаар талазы-биле бистер база улуг четпестерни болдуруп турар бис. Бодунуң чазыгларын өөренип көрбүшаан, колхозчуларын баштаар чери колхозчулар-биле кады суггаттыг черлерниң ажыглалын үндезини-биле экижидерин, оларның шөлүн калбартырын шиитпирлээн. Буга суу барбас чамдык черлерни улуг эвес гидростанцияның дузазы-биле суггарар бис. Электри күжүн ажыл-агый сорулгаларынга доктаамал ажыглаары-биле чергелештир суг берилдезин механизастаар болгаш Туран хемге ам тургузар суг-насос станциязының дузазы-биле 700 гектар хире черни суггарар бис.

Ногаа ажылының байдалын ап көөрге, бисте таарымчалыг байдалдар турбуже, ону барык сайыратпайн турар бис. Баштаар чер колхоз бүдүрүлгезиниң ол орулгалыг адырынче чогуур кичээнгейни салбайн турарын бо чылын огород культураларының олуртулгазының планы күүсетинмээни тодаргай херечилеп турар. Моон соңгаар картофель болгаш ногаа культураларын өстүрер айтырыг бистиң база бир чугула сорулгавыс.

Хову ажылындан орулганы бедидери бүгү бүдүрүлге чорудулгаларын бүрүнү-биле механизастаарындан улуу-биле хамааржыр. Бо чылын бис бо талазы-биле көскү ажылдарны кылган бис. Чижээ, чер андарарын, культивизацияны, хөрзүннүк тарылга мурнунда сайзырадылгазын, тараа культураларының тарылгазын бүрүнү-биле механизастаан болгаш бүгү дүжүттү комбайннар-биле дээре хуусааларда ажаап ап, чидириги кончуг эвээжеткен бис.

МАЛДЫҢ ПРОДУКТУЛУУН БЕДИДЕР ДЭЭШ

Малдың быжыг чем суурунуң бар турары биске ниитиниң малының баш санын планныы-биле хөгжүдер, ооң продуктулуун бедидер арганы берип турар. Эрткен чылын мал ажылын хөгжүдериниң планы 103,8 хуу күүсетинген. Ам фермаларда 850 баш мыйыстыг бода мал (ооң иштинде саар инектер 200), 395 чылгы мал, 235 хаван ,3956 хой, 195 өшкү, база 1700 дагаалар бар. Саар инек бүрүзүнден 1047 литр сүттү саап алган.

«ССРЭ-нин көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында» эш Н. С. Хрущевтуң илеткелиниң талазы-биле СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалында бистиң областың колхозтарының фермаларына мыйыстыг бода малдың ниити баш санынга инектерниң ботдеңзизин өскөн-даа ийи-үш чылларда 40 хуу чедирген турар кылдыр колхозтарга инектерниң санын эң дүрген көвүдедири сонгаарлатынмас сорулга болур деп айтып турар. Бо сорулганы бистиң артельдиң колхозчулары күүседир ужурлуг. Өөр малга саар инектерниң санын көвүдедир дээш бүгү кыс бызааларны бүрүнү-биле доруктуруп алырының хемчеглерин ап турар бис. Ниити өөр малдың иштинден сүткүр инектерниң бөлүүн тускай үскеш, үрелиг мал ажылын чорударын төлевилеп турар бис.

Малдың чемгерилге нормазын күштелдирип, ооң ажаалгазын шын чорудары мал ажылындан орулганы улам ынай бедидериниң кол үүлү болур. Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери-биле кады артельдиң удуртукчулары фермаларың дуржулгалыг ажылдакчыларының болгаш мал ажылының бригадаларының бригадирлериниң киржилгезин ажыглап турган, чемгерилгениң нормазын барымдаалап, тургузу азыралдың үезинин дургузунда бүгү малды янзы-бүрү чемнер-биле хандырар төлээде, биске кайы хире сиген, мал чеми сула, силос херек болурун баш удур санап ап турар.

Эрткен чылын улуг назылыг мыйыстыг бода мал бүрүзүнге 25 центнер сигенни, ажылчын аът бүрүзүнге 37 центнерни, өөр чылгы мал бүрүзүнге 18 центнерни болгаш хойга 5 центнерни үскен бис. Мал чеминиң фондузунга 1655 центнер суланы, 804 центнер арбайны болгаш 150 тонна картофельди база үскен бис.

Бир хонукта малдың чем нормазын мынчаар тургускан: инекке—10 килограмм сиген, 5 килограмм саван, 20 килограмм силос, хаванга—1 килограмм консентрат, 2,5 килограмм хайындырган картофель, 3 килограмм турнепис, 100 грамм тараа кудуруу болгаш 1,5 килограмм люцерна сигени онаажыр.

Сөөлгү чылдарда малдың чемгерилгезин элээн экижиткен болзувусса-даа, ол ам-даа ыракта четпес. Малдың чемгерилге нормазынга шыктыг чемнерни дыка четпес белеткеп турар бис.

Бистиң бирги ээлчегде сорулгавыс—сүткүр малды өстүрери болур. Бо чылын саар инек бүрүзүнден 1200 литрден эвээш эвес сүттү саап алыр, а ийи-үш чыл болгаш сүт саалдазын ийи чартык муң литр чедирер деп шиитпирлээн бис. Бо сорулга-биле малчыннар элээн бедик продуктулуг инектерни тускай бөлүкке үскеш, оларның чемгерилгезинге эки байдалды тургускан. Ооң түннелинде бо бөлүктүң бүгү инектери сүт саалдазын дыка бедиткен, а оларның иштинден «Красули» деп шек хүнде ортумаа-биле 35 литр сүттү берип турар. Ындыг болзадаа, 200 инектериниң иштинден үүгле 18 инектерни саалдага тургускан чорук малдың ниити баш санынга инектерниң азыралда тургускан. Хаван эзди сатканындан 160 муңдан ажыг рубльдин орулгазы кирген. Колхозтуң хаван фермазынга удавас колдуунда ак хову уксааның хаваннары бар болур. Ам ол уксааның 4 эр, 4 кыс хаваннары садып алдынган.

Мал ажылының байдалын экижидерге бистиң чорудуп турар хемчеглеривис артельдиң фермаларының орулгазын дыка бедидерин хандырар. 1955 чылдың төнчүзүнде биске 8 муңдан эвээш эвес каракуль хойлар турар. Сүткүр малдың баш саны 40 хуу, чылгы малдың—200 хуу көвүдээр. Күш фермазынга 10 муң дагааларны, муңдан эвээш эвес баш сугга эштир куштарны азыраар апаар. Ангор өшкүлерниң үрелел фермазын тургузарын төлевилеп турар.

Малдың ажаалгазының байдалдарын экижидер талазы-биле ажылды чорудуп турар. 100 бызаа кирер чангыс-аай хевирлиг кажааны чоокта чаа ажыглалга киргген. Улуг күш кирер ажылдарның механизациязын база боттандырып турар. Колхоз мал чеми чымчалыр, саван доораар болгаш өске-даа херекселдерни тып алган. Электрилиг саалданы организастаар, мал кажааларынга чем чедирер болгаш өдекти ооң үндүр сөөртүр аскылыг орукту кылыр деп турар бис.

АЖЫЛ-АГЫЙ БЫЖЫГЫП, КОЛХОЗЧУЛАРНЫҢ ЧААГАЙ БАЙДАЛЫ БЕДИП ТУРАР

Колхоз бүдүрүлгезиниң бүгү адырларындан орулгаларның чыл бүрү өзүлдези артель кежигүннериниң шыдалгыр амыдыралын бедидерин хандырып турар. Бо чылын улам хөй орулганы—бүдүн чартык миллион рубльди алырын планнап турар бис.

Тараа, эьт, дүк, сүт дужаалдазының талазы-биле колхоз күрүне-биле өй-шаанда санажып келген.

Колхозчулар хөй санныг продуктуларны көдээ ажыл-агый культураларының дүжүдүнүн планын ажыр күүсеткени болгаш мал ажылының продуктулуун бедиткени дээш немелде төлевир чурумуу-биле ап турар. Чижээ, күрүнениң сорт-участогун хандырар бригадада ажылдап турар эш Попеляева эрткен чылын 461 күш-хүнүн ажылдап алган. Немелде төлевириниң чурумун ёзугаар баштаар чер аңаа күш-хүннерин база немей санап берген. Ынчангаш ол 240 пуд тарааны, 4 муң рубльди алган.

Бедик орулгаларны ап турар артельдиң кежигүннери эки бажың хереклелин, чадаг тергелерни, радиоприёмниктерни, идик-хепти болгаш өске-даа өртектиг чүүлдерни, баранарны садып ап турар. Колхозчулар чаа, чараш бажыңнарны тудуп ап турар. Баштаар чер оларга ыяш материалдарны сөөртүп алырынга дузалап, чурталга бажыңнарының тудуушкунунга мергежилдиг чазаныкчыларны болгаш бызанчыларны тускайлап үндүрүп турар.

* * *

СЭКП обкомунуң бюрозу эш Астафьевтиң илеткелин дыннаан, колхозтуң баштаар чери болгаш партия организациязы ниитиниң ажыл-агыйын организас, ажыл-агый талазы-биле быжыдып, хөгжүдеринге чамдык чедиишкиннерни чедип алганын демдеглээн. Артельде ниитиниң малының баш саны көвүдээн. Кызылтас тарылгазының шөлү дыка өскен, акша орулгалар 1950 чылда 438,3 муң рубль турганындан 1952 чылда 1078,4 муң рубль четкен, хуваашпас фонду барык ийи катап көвүдээн. Күш-хүнүнүн төлевири бедээн, күш-ажылдың сагылга-чуруму быжыккан болгаш мурнакчыларның саны өскен.

Ооң-биле чергелештир улуг четпестер бар. Бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидериниң болгаш ниитиниң малының баш санын көвүдедири-биле кады ооң продуктулуун дыка бедидериниң айтырыгларын багай шиитпирлеп турар. Сиген аралаштырар тарылга ээлчештирилгезин шингээтпээн, хөй чылдыг сигеннериң тарылгазын барык чорутпайн турар, тус черниң болгаш минералдыг удобрениелерни ажыглавайн турар. Ногаа ажылын хөгжүдерин колхоз херек кырында чорутпайн турар. Колхозчуларның агро-зоотехниктиг өөредилгезин организаставайн келген. 1952 чылдың дургузунда артель кежигүннериниң ниити хуралын үүгле 3 удаа, баштаар черниң хуралын 16 удаа чоруткан.

Баштаар черниң ажылында улуг четпестерниң болгаш чазыгларның бар болуп турары партия организациязы (секретары эш Кунаев) ооң бүдүрүлге ажыл-агый ажыл-чорудулгазын багай контрольдап, колхозчуларның ортузунга масса-политиктиг ажылды кошкак чорудуп, артель бүдүрүлгезиниң кол сорулгаларын шиитпирлээринге оларны багай организастап турарындан дыка хамааржыр дээрзин тайылбырлап турар. Баштаар черниң ажыл-чорудулгазында четпестерниң дугайында шүгүмчүлел болгаш бот-шүгүмчүлел калбарбаан.

СЭКП-ниң Бии-Хем райкому колхозтуң экономиказынче ханылап кирбейн, партия организациязынга болгаш баштаар черге четпес дузалап турар.

СЭКП обкомунуң бюрозу колхозтуң удуртулгазында четпестерни узуткаарын эштер Астафьев биле Кунаев оларга хүлээтпишаан, ниитиниң ажыл-агыйын хөгжүдериниң перспективтиг планын үш ай хуусааның иштинде көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери-биле болгаш активтер-биле кады ажылдап кылырын оларга сүмелээн. Артельдиң ажыл-херээн эргелеп баштаарының демократтыг үндезиннерин сагыырын, колхозчуларның ниити хуралдарын болгаш баштаар черниң хуралдарын үргүлчү чорударын, колкол айтырыгларны артельдиң бүгү кежигүннериниң калбак киржилгезибиле шиитпирлээрин, агро-зоотехниктиг курстарның ажылын үргүлчү организастаарын эш Астафьевке сүмелээн.

Колхозчуларның ортузунга таныдылга ажылын күштелдирерин, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыдарын, көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шынгыы сагыырын, хуваашпас фондуларны көвүдедирин, күш-хүнүнүн орулгазын өстүрерин обкомнуң бюрозу эштер Астафьев биле Кунаев оларга хүлээткен.

Партийжи-политиктиг ажылдың деннелин бедидерин, баштаар черниң ажыл-чорудулгазы дээш контрольду күштелдирерин, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартып турган, четпестерни эң дүрген узуткаарын чедип алырын, колхозчуларның ортузунга социалистиг чарышты калбартырын, ооң түннелдерин үргүлчү үндүрүп турарын партия организациязынга дааскан.

Колхозка удуртулганы күштелдирерин болгаш партияның эге организациязының ажылынга дузаны көргүзерин СЭКП Бии-Хем райкомунга (секретары эш Сорокинге) дааскан.

Мал ажылын бедик көдүрлүүшкүнче!

Кыштаглаашкында белеткел дугайын район Совединиң сессиязынга чугаалашкан

Барыын-Хемчик районнуң ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң IV сессиязы 1953—1954 чылдарда мал кыштагладыышкының организастыг чорудар дугайында айтырыгны чугаалажып көрген. Бо айтырыг талазы-биле илеткелди районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң начальниги эш Дорофеев кылган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Пленуму көдээ ажыл-агыйны, ылангыя мал ажылын улам хөгжүдер талазы-биле төөгүлүг доктаалды үндүрүп, чоннуң калбак хереглелинге мал продуктуларын четчир санныг хандырарының болгаш малдың баш санын өстүрериниң оруун айытканын илеткелчи демдеглээн.

Сессия келир кышка мал чеминиң белеткелиниң планын районнуң колхозтары, МТС болгаш «Барлык» совхоз амга чедир күүсетпээнин демдеглээн. Ворошилов аттыг колхозтар сигенни 33 хуу, силосту 71 хуу, саванны 4 хуу, «Комсомол 30 чыл ою» колхоз сигенни 25 хуу, саванны 5 хуу, «Победа» колхоз сигенни 23,8 хуу, саванны 4,6 хуу күүседип, мал чеминиң белеткээриниң планын күүсетпезинге чедирип турар. Ол колхозтарның мал чеми белеткээриниң тускай бригадаларынга ажылдаар кижилериниң санын кызырган болгаш харын-даа чамдыкта шуут ажылдатпайн турган чорукту сессия буруу шаап көрген.

Мал чеми белеткээринге удуртулганы райкүүском, районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер килдизи кошкак чоруткаңындан байдалындыг багай болган. Колхозтар мал чемнерин кыштагларже ам-даа сөөртпээн. Мал чемнериниң балансызын болгаш мал чемнерин чарыгдаарының ай планнарын тургуспаан. Кызыл-Мажалык МТС сиген белеткелиниң талазы-биле керээлиг хүлээлгезин күүсетпээн. Ол, колхозтарга 2200 гектар черниң сигенин кезип, бөлүп бээр турган, үүгле 217 гектар черниң сигенин кезип, бөлген.

«Барлык» совхоз (директору эш Казанцев) бо талазы-биле төргүин багай ажылдап турар. Мал чеми белеткээриниң планын үүгле 60 хуу күүседир болза, ажырбас деп эш Казанцев буруу үүлдү кылып турган. Совхоз кыштаглар септелгезин база багай чорудуп турар.

Мал кажааларының чаа тудуглары, эрги кажааларның септелгези районда кончуг оожум чоруп турар. «Победа», «Комсомол 30 чыл ою» болгаш Ворошилов аттыг колхозтар малга тудугларның планын шуут күүсетпээн, эрги кажааларның септелгезинче ам-даа кирбээн.

Районнуң колхозтары план ёзугаар 15000 баш хой, өшкү кирер 28 чаа кажаалар кылыр турган, үүгле 2800 хой, өшкү кирер 8 кажааларны туткан. Инек малга 6 кажааларның орнунга 3 кажаа туттунган, чылгы малга 18 кажааларның чангызы-даа кылдынмаан. Ворошилов аттыг, «Ленин оруу», «Победа» колхозтарның дыка хөй кажааларының септелгези ам-даа эгелевээн. Мал кажаалары септээр болгаш өске-даа кышка белеткел кылыр кижилер үзүп турган.

Районнуң көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер килдизи, мал ажылының тускай эртемниглери колхозтарның фермаларының кышка белеткелинге багай дузалап, ол чугула ажылдан дашкаарлап турарын сессияга санал бергеннер шүгүмчүлээннер. Ол ышкаш бо хереки райкүүском база чер-чер Советтери кошкак кичээнгейге ап турар.

Мал кыштаглаашкының белеткелинде четпестерни узуткаар талазы-биле чогуур хемчеглерни айыткан шиитпирни сессия хүлээп алган.

Малга четчир чемни белеткээр

Каа-Хем районда «Большевик» колхоз (даргазы эш Паздерин) малга чемнер белеткелиниң талазы-биле ажылды чүткүлдүг чоруткан. Ол колхозка эрткен чылдың кыжы-ында малга элээн бергелер таваржып, ооң -күш-деңгилдези арып, продуктулуу кудулап, малдың төрүтүнген чаш төлү кошкак болуп турган. Ооң ужуру чүдел дизе, малга четчир санныг чемнер белеткетинмээн турган. Эрткен чылдың ол четпестерни ам болдурбас дээш, малга чемнер белеткелиниң планын күүседир дээш колхозчулар чаңгыс дем-биле ажылдап келген.

Эш Ламажап бригадирлээн мал чеми белеткээр бригаданың кежигүннери ажылдың нормазын долдур болгаш ажыр күүседип турганнар. Аъттың сиген кезер машиназы-биле комсомолчу эш И. Рукавицын, база эш Адыя олар ажыл нормазын үргүлчү ажыр күүседип келген болгаш олар сиген белеткели эгелээнден бээр 80—80 гектар сигенни кескен. Мал чемнериниң белеткелинге колхозтуң малчыннары идепкейлиг киришкен. Сиген сараатакчылары эштер Эртине, Ензак, Мыштар олар хүн бүрүде 75—80 центнер сигенни сараатта, хүн нормазын 115—120 хуу күүседип турган. Колхозтуң мал чемнери белеткээр ажылынга механизаторлар улуг дузаны көргүскен, тракторнуң сиген кезер машиназы-биле хүнде 25 гектар кезип турган.

Колхозчулар бөдүүн чемнерни белеткевишаан, малдың шыктыг чемнери — силос салыышкының алыр арга чок чаашкынныг хүннерде бригаданың бүгү күжүн мал чемнериниң силостаашкынынче киирип турган. Колхозчу малчыннардан 30 кижи силос салыышкынынга идепкейлиг ажылдаан.

Мал чемнериниң белеткелинге күш-ажылды шын организастаанының түннелинде колхоз сиген белеткелиниң планын — 103,7 хуу, силос салыышкының — 120 хуу күүседкен. Малга чемнер белеткелиниң планын ажыр күүседкени дээш база ол ажылга эң эки киришкен колхозчулар күш-хүннериниң немелде төлевиринге 800 центнер сигенни алырлар.

М. КРАВЦОВ.

Колхозчуларның кызымак күш-ажылы

Улуг-Хем районда «Күш-ажылдың хостуу» колхоз бо чылын сиген кезилдезин белеткелдиг болгаш чогуур өйүнде эгелээн турган. Үнүштүң кезилдеге таарымчалыг эвес байдалы турза-даа, ниитиниң малынга чем белеткээрин бүгү болдунар аргалар-биле чорудуп, үүгле машинага кестинер шөлдерни эвес, буга шаларын, чоогаларны, хемнер уннарын база ажыглап турган.

Ажылдың графигин шынгыы барымдаалап, бригаданың харын кижи бүрүзүнүң алган социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезин хүн санында түннеп, илерээн четпестерни узуткаарынга боттуг хемчеглерни ап турган. Кызымак күш-ажылдың түннелинде колхоз 13528 центнер сигенни ажаап алган, 870 центнер силосту салган.

Тараа саванын болгаш мякинаны бүрүн бөлүп алырын чорутпушаан, амгы үеде малга немелде чем белеткээрин колхозчулар улам калбартып турар. Малчыннар алаактарда болгаш кыштагларда сиген кезилдезин бүгү-ле арга-биле чорудуп турар

М. САНДАК.

КЫШКА ЭКИ БЕЛЕТКЕНИП ТУРАР

Каа-Хем районда «Сталинчы орук» колхозтуң мал кыштагладыышкынының белеткели эки чоруп турар. 3 эрги кажааны септээн болгаш 3 чаа кажааны немей туткан. Малчыннар чурттаар 2 чаа бажыңның тудуун дооскан, тудугжуларның иштинден эштер Мөнге, Намчаноол олар ажыл нормазын 125 хуу күүседип турар.

С. БОЛДУР-ООЛ.

Хынамчалыг белеткенир

Өвүр районда «Коммунизмче орук» колхоз кышкы мал ажылынга багай белеткенип турар. Бо талазы-биле кол айтырыгның бирээзи сиген ажаап алырының планын күүсетпээн. Бүдүрүлге планында көрдүнген 4 чаа кажааларны немей тудуп алыры амга чедир-ле кылдынмаан.

Кара-Сугда 128 дөрбелчин метр шөлдүг шээр малга кажааны үлегерлиг болдурарын планда көрген турган, ынчаарга ында Санчы, Кенен-оол олардан өске улус ажылдавайн турар. Хар тайгаларда чаап келгиже ол колхоз чаңгыс-даа кыштаг белен болдуруп албаан чорукту анаа айтырыг кылдыр көрүп болбас.

Колхоз баштаар чери, ында партия организациязы бо талазы-биле шиитпирлиг хемчег алза чогуур

Д. ТӨМҮР-ООЛ.

Герман Демократтыг Республиканың чедиишкиннери

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканың үндезилетинип тургустунганындан бээр 4 чыл ою октябрь 7-де болур.

Герман Демократтыг Республиканың эрткен дөрт чылдың дургузунда политиктиг, экономиктиг болгаш культуралыг тургузуушкунунга чедип алган чедиишкиннери болза, маадырлыг Совет Армияның гитлержи фашизмни чылча шапканының соонда Германияның бо кезиинге чорутунган ханы демократтыг эде-чаартылгаларга үндезилетинген. Агрессчи герман империализмнин үндезинин бодунга салып турар капиталистиг монополиялар болгаш юнкержи чер эдилели ам Герман Демократтыг Республикада боттанмайн турар. ГДР-ның бүгү улуг-улуг үлетпүр бүдүрүлгелери чоннуң хуу өнчүзү болуп турар, а чер ону ажылдап кылып турар тараачын ажылчы чоннарга хамааржып турар.

Амгы үеде ГДР-ның үлетпүр бүдүрүлдезинин айда ортумак деннели дайын мурнундагы 1936 чылдын айда ортумак деннелин 64,4 хуу ашканының барымдаазы болза, республиканың улус ажыл-агыйының чедиишкиннинг хөгжүлдезинин дугайын херечилеп турар.

ГДР-ның үлетпүр хөгжүлдезинин чедиишкиннерин металлургия үлетпүрүнүң хөгжүлдезинин чижээнден көрүп болур. Ам республикада 1950 чылга бодаарга 4 катап хөй канны бүдүрүп үндүрүп турар, а 1954 чылда 6 катап хөйнү бүдүрүп үндүрер. Бранденбургта катап тургустунган металлургия заводу 1950 чылда ГДР-ның бүгү металлургия заводтарының берип турганы дег ол хире канны 1954 чылда чуртка бээр.

Германияның социалистиг чангыс-аай партиязының эгелекчи чоруун ёзугаар Герман Демократтыг Республиканың чазаа бо чайын республиканың бүгү чонунун материалдыг деннелин дыка бедидеринче угланган чаа хемчеглерни боттандырып эгелээн.

ГДР-ның чазааның чаа хемчеглери республиканың бүгү чонунуң ортузунга улус ажыл-агыйының планының онаалдаларының хуусаа бетинде күүселдези дээш чурттуң бүдүрүлгелеринге чаа күш-ажылчы чарышты кыйгырган.

ГДР-ның көдээ ажыл-агыйында улуг чедиишкиннер бар. Амгы үеде көдээ ажыл-агый культураларының гектардан дүжүттүү болгаш малдың баш саны дайын мурнундагы 1936 чылдың деннелин ыракта ашкан. Чазак тараачын ажылчы чоннарга чээлилерни, удобрениени болгаш үрезинни бербишаан, практиктиг улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Чаа хемчеглерниң боттанып турганының үезинде чазак күрүнеге ыяа-вылга дужаалгаларның ниити хемчээлин база чиигеткен. Оон түннелинде 1953 чылда тараачыннар бир миллиард марка хемчээлдиг дорт орулганы алырлар.

Амгы үениң көдээ ажыл-агый техниказы-биле хандыртынган МТС-терниң калбак четкизи республикада тургустунган. Республиканың МТС-тери чүгле 1953 чылда 5900 тракторларны, 2400 сноп баглаар машиналарны, 2700 культиваторларны, 5300 трактор андазыннарын болгаш көдээ ажыл-агыйның өскедаа хөй санныг машиналарын алган.

1954 чылда ГДР-га тараа ажаап алыр комбайннарын, а ол ышкаш свёкла болгаш картофель ажаап алыр комбайннарның бүдүрүлгези эгелээр.

Хуу ажылдыг тараачыннарга дузаламчы көргүзүп турары-биле кады чазак болза, көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлгечи кооперативтериниң хөгжүлдезинге дуза чедирип турар. Амгы үеде Герман Демократтыг Республикада 4500 көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлгечи кооперативтери бар. Олар бүгү тарылга шөлүнүң 13 хуузун ажылдап кылып турарлар.

ГДР-ның чазаа чырыдыышкын дугайында, ажылчы чоннарның социал-амыдыралын болгаш культуралыг байдалын экижидериниң дугайында улуг сагыш салыышкынны көргүзүп турар.

(СЭТА).

Улустар аразының айтырыгларын тайбың шиитпирлээри дээш

Херээженнерниң бүгү-делегей демократтыг Федерациязының секретариадының медеглели

БЕРЛИН. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң резолюциязын деткиири-биле херээженнерниң бүгү-делегей демократтыг федерациязының секретариады дараазындагы медеглелди чарлап үндүрген:

Херээженнерниң бүгү-делегей демократтыг федерациязы 66 чурттарның 140 миллион херээженнериниң мурнундан Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң боттарының чазактары аразынга чугаалажыышкыннарны чорудуп, дугуржуп алзыннар дээш боттарының чазактарындан негелде кылырынче улустарны кыйгырар сорулгалыг, июнь 20-де эгелээн кампанияның дугайында резолюциязын бүрүү-биле деткип турар.

Херээженнер бүгү улустар-биле катышкан бодунуң ажыл-чорудулгазы-биле Кореяга тайбынчыдылгага ат салырын чедип алырынга дузалааннар. Тайбынчыдылганың негелделерин амыдыралга ылаптыг боттандырар дээш боттарының күженнишкиннерин олар көвүдедип турарлар. Олар тайбыңның Вьетнамда болгаш Малайяга хандыртынган турарынга күзелдиглер. Беш улуг күрүнелерниң бирээзи болуп турар болгаш чер бөмбүрзээниң чонунуң бештин бири кезээн төлээлеп турар Кыдат Улус Республика КНО-да болгаш тайбын дугайында айтырыгны чугаалажып көөр бүгү хураларга бодунуң черин ээлеп алган турарын чүүлдүг кылдыр көөрүн олар эргежок чугула болгаш чөптүг деп санап турар.

Чугаалажыышкыннарның баш бурунгаар төгетинген негелделери чок, улустар аразының бүгү-ле маргылдаалыг айтырыгларын тайбың шиитпирлээринге чедирип болгу дег ёзулуг чугаалажыышкыннарның чазактар аразынга эгелээн турарын херээженнер негеп турар.

Улустар аразының айтырыгларын тайбың шиитпирлээринге удурланып, Барыын Германияга сонгулдаларның соонда база дагын чарлатынган Аденауэрниң адаан негекчи кем-буруулуг политиказын деткип болгаш сорук киирип турар күштер делегейни чаа дайынче киир тыртарының айыылы-биле аңаа кыжанган турарын олар күзевейн турар.

Водородтуг бомба чергелиг, узуткаашкыннар чепсектеринден долу үрегдетирилгеге кыжандырып турар боттарының одагларының, боттарының чурттарының догунаашкыны дээш, боттарының ургларының, боттарының ашактарының амыдыралы дээш херээженнер оон ынай төнчү чокка девидеп-сүрээдээрин күзевейн турар.

Миллион-миллион өг-бүлелерге чединмес түренги чорукту таварыштырып, делегейде төнчү чок өзүп турар шериг бюджеттерин тургузуп турар дүвүрээзинге чурттаарын олар күзевейн турарлар.

Бүгү делегейнин херээженнери чугаалажыышкыннар күштүң дузазыбиле шиитпирлээр чорукту солуурун болгаш делегейниң байлактары, кижи төрелгетенниң генийи чүгле кижилерниң аас-кежиинге бараан болурун күзеп турар болганы-биле Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң чарлаан кампаниязынга долу деткимчени көргүзүп турар.

(СЭТА).

КУДР-ның чазак төлээлериниң Пхеньянда ээп чеде бергени

ПХЕНЬЯН. КУДР-ның чазак төлээлери сентябрь 29-та Москвадан Пхеньянче ээп чеде берген. Вокзал чанының шөлүнге митинг болган, аңаа Пхеньянның муң-муң чурттакчылары—ажылчыннар, албан-хаакчыттар, өөреникчилер, күрүне албан черлериниң ажылдакчылары, чоокку суурларның тараачыннары киришкеннер.

КУДР-ның министрлер кабинединиң даргазы Ким Ир Сен митингге чүве чугаалаан.

Митингиге ол ышкаш Кореяның чангыс-аай демократтыг ада-чурттун фронтузунуң ТК-зының, ажылчыннарның, тараачыннарның, херээженнерниң, литератураның болгаш уран-түүлдүң төлээлекчилери чүве чугаалааннар.

СЭКП ТК-га болгаш Совет чазакка чоруткан кыйгырыгның сөзүн митингиниң киржикчилери улуг соруктуг хүлээп алганнар.

(СЭТА).

Италияда коммунистиг парлалганың айы

РИМ. Коммунистиг парлалганың айының чоруп турарының дугайын «Унита» солун медээлеп турар. Сентябрь 27-де Италияның чүс-чүс хоорайларында болгаш суурларында «Унита» солуннуң байырлалы болуп эрткен. Фоджа хоорайга болган митингиге Италияның коммунистиг партиязының чингине секретарының оралакчызы Луиджи Лонго чүве чугаалаан.

«Унита» солунга болгаш коммунистиг парлалгага алдар болдурган улуг митингилер Генуеге, Флоренцияга, Салернога, Гроссетога, Терниге болгаш Акуилага болуп эрткен.

(СЭТА).

Японияның ажыр чепсеглениишкининге япон улус удурланып турар

ПЕКИН. Токиодан алдынган медээге үндезилээш Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, чсокта чаа «Иомири» деп буржуаз япон солун чурттуң ажыр чепсеглениишкининге хөй-ниитиниң хамаарылгазын тодарадырының сорулгазы-биле чоннуң ортузунга саналонал айтырыышкынын чоруткан. «Айыыл чок чорукту бот-боттарынга хандыржырының эргелели» деп адаар шугумнуң талазы-биле Японияга шериг «дузаламчызын» чедирери-биле холбашкан Японияны катап чепсеглээриниң америк планынга япон улустуң хөй нуруузунуң удур чоруун ол санал-онал айтырыышкыны көргүскен. Санал-онал бергеннериң чүгле 19,2 хуузу ол «дузаламчыны» хүлээп алыры дээш саналдарын илереткен, база 17,1 хуузу чуртту ажыр чепсеглээрин чөпшээрээринин сорулгазы-биле япон конституцияны эде көөрү дээш саналын илереткен.

(СЭТА).

Индияда тудуп хоругдаашкыннар

ДЕЛИ. Индияда чемненилгенин эң чугула продуктузу болур ристиң бедик өртектеринге удур сентябрь 28-те Калькуттага чыскаал чарлатынган турган. Калькуттаның полициязы чыскаалды болдурбас дээш сентябрь 27-де төөн үзелдиг партияларның ажылдакчыларын тудуп хоругдагылаан.

«Индиан экспресс» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, сентябрь 27-де хүндүскүүн дүшке чедир 125 кижини тудуп хоругдаан. Оларның аразында Барыын Бенгалия штаттың хоойлужудулга хуралында коммунистиг партиядан алды депутаттар база бар.

Калькутта, Хаура болгаш өскедаа хоорайларда төөн үзелдиг организацияларның бажыңнарынга, а ол ышкаш төөн үзелдиг партияларның ажылдакчыларының бажыңнарынга полиция чиндилгелерни чоруткан.

(СЭТА).

ГДР-ге шпиончу-үрегдекчи бөлүктүн херээн шииткени

БЕРЛИН. ГДР-ның дээди судунга сентябрь 21-ден 26-га чедир сес кижилиг шпиончу-үрегдекчи бөлүктүн херээниң талазы-биле суд чорудулгазы болуп эрткен. Америк болгаш барыын-герман монополияларның даалгазын ол бөлүк күүсетпишаан, Герман Демократтыг Республиканың хөмүр даш үлетпүрүнүң бүдүрүлгелеринге кем-буруулуг херектерни үүлгедип турган.

Ол бөлүктүн баштыңнары Флешер биле Капплерни 15—15 чылдарда кара-бажынга шииткени, бөлүктүн өске беш кежигүннерин 4-тен 12 чыл чедир хуусааларда кара-бажынга шииткени. Бир буруудатырыкчы—Кандлерниң херээн шиидерин оон херээниң талазы-биле тускай суд чорудулгазы болгуже чедир соңгаарладып каан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

Кыдатта үлетпүр тудуушкуну

ПЕКИН. «Гунженьжибао» солуннуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, бо чылын Соңгу-Чөөн Кыдатка металлургиянын, машина тудуушкунунуң болгаш үлетпүрүнүң өске-даа адырларының 85 бүдүрүлгелериниң тудуушкунун чорудар.

Аньшаньның металлургия комбинадында рельс демирлериниң цехи болгаш хоорайларның база чинге калбак демирлериниң цехтери туттунуп турар болгаш № 7 домна, бирги мартен цехи болгаш кара прокаттың бирги цехи эде чаартынып турар.

Бо чылын Соңгу-Чөөн Кыдаттың 18 районнарынга чер иштиниң байлактарының геологтуг разведказы эгелээн.

1953 чылда Соңгу-Чөөн Кыдатка чуртта бир дугаар автомобиль заводунун, Харбиниң хемчег болгаш кезер херекселдер заводунун, электри машина тудуунуң заводунуң тудуушкуннары эгелээн, а ол ышкаш Мукденде бирги болгаш ийиги машина тудуушкунунуң заводтарының, пневматиктиг херекселдериниң заводунун, электри кабель заводунун болгаш өске-даа үлетпүр бүдүрүлгелериниң калбартыышкыны эгелээн.

Бо заводтарның тудуушкуну доозулганының соонда чурт хөй санныг бирги чергениң техниктиг дериг-херекселдерин, машиналарын болгаш дерилгелерин алыр деп солун айтып турар.

Хөй санныг шахталарның тудуушкун ажылдары чоруп турар.

Соңгу-Чөөн Кыдатта ол ышкаш чиик үлетпүрнүң дыка хөй бүдүрүлгелериниң тудуушкуннары чоруп турар: Соңгу-Чөөн Кыдатта чиг-хендир ажылдап кылыр улуг заводтуң тудуу, а ол ышкаш резина, саазын болгаш фармацевт фабрикаларының тудуушкуннары чоруп турар.

Соңгу-Чөөн Кыдаттың үлетпүр тудуушкунунга улуг дузаны Совет Эвилели чедирип турар. Мурнакчы совет дуржулганы нептереткен чорук күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедидип турар болгаш дыка хөй бүдүрүлгелериниң тудуушкун хуусааларын кызырар арганы берип турар.

(СЭТА).

Вьетнамның Улустуң армиязының дайынчы чедиишкиннери

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Вьетнамның Улустуң армиязының дээди командылалы дыннадыг чарлап үндүрген, ол дыннадыгда чугаалап турары болза, сентябрьнын бирги чартыында Вьетнамның Улустуң армиязы Соңгу Вьетнамда Кызыл хемнин солагай талакы эриктеринге чаа чедиишкиннерни чедип алган.

Хай-Дуонг можунуң Тьен-ланг районунуң черин «аштап-арыглаарының» талазы-биле операция чорудуп турган дайызының 550 солдаттарын Улустуң армиязының кезектери чок кылган. Оон-биле кады Биньжианг болгаш Жиа-лок районнарга дайызының 136 солдаттары узуткатырган.

Сентябрь 9-та Улустуң армиязының кезектери Ханой-Хайфон оруунда дайызының базазын атакалаан. Дайызының ийи рота солдаттары болгаш офицерлери чок кылдынган.

Сентябрь 14-те Улустуң армиязы Хунг-енден соңгу талада беш километр черде турар дайызының туружунче хенертен халдаашкын кылган болгаш дайызының база ийи ротазын чок кылган. Алды артиллерия боолары, дыка хөй танкылар, куяк машиналар болгаш автомашиналар чылча шаптырган.

Сентябрь 16-да Вьетнамның Улустуң армиязының салбырлары Тай-Биньниң барыын талазында 12 километр черде турар дайызының база бир туружун чылча шапкан. Ол тулчуушкуннуң үезинде ийи взвод солдаттарны тудуп алган.

(СЭТА).

„Барыын Германияны чепсеглээри этинмес базым болур ийик"

Бивеннің чугаазы

ЛОНДОН. Пресс Ассошэйшин агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, дейбористиг партияның чыл бүрү болур конференциязының ажытынарының бүдүүзүнде, Маргетке лейбористерниң сентябрь 27-де болган митингизинге ол партияның күүскомунуң кежигүнү Бивен чүве чугаалаан.

«ССРЭ-биле дугуржулга чедип алырынче угланган, шынчы болгаш быжыг оралдажыышкынны» чорударынче кириптериниң үези келген деп Бивен чугаалаан.

Германия дугайында айтырыгга хамаарыштыр Бивен «бир эвес бистер бар-ла аргалар бүрүзүн ажыглавас болзувусса, ССРЭ-биле бистин дугуржулга чедип алырыныс выстыы бергедедип болгу дег» кижилер Барыын Германияның эрге-чагыргазында кирген деп медеглээн.

«Амгы үеде франкочу Испанияда америк базалар тургустунуп турар. Шак ол фактыны лейбористиг партияның кандыг-даа конференциязы сагыш амыр көрүп шыдавас» деп Бивен үргүлчүлеп чугаалаан. Европага-даа, Ыраккы Чөөн-чүкке-даа «этинмес базымнар кылдынарының мурнунда эптежилгеже чаа шынчы оралдажыышкыннарны» кылыры лейбористиг партия ораллажыр ужурлуг. «Шак ындыг этинмес базымнарның бирээзи Барыын Германияны чепсеглээри болур ийик» деп Бивен чугаалаан.

(СЭТА).

Чехословак Республикада өртектер чиигелдези

ПРАГА. Аъш-чем болгаш үлетпүр бараанларынга күрүнеиң үүрмектеп садар өртектерин чиигедириниң дугайында Чехословак Республиканың чазааның болгаш Чехословакияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң доктаалын Чехословакияның телеграф агентилели дамчыткан.

Ук доктаалда чугаалап турары болза, чедип алган чедиишкиннерге даянгаш амгы үеде үүрмектеп садар өртектериниң ийиги чиигелдезин база чорудуп болурун болгаш оон-биле бо чылын ажылчыннарның, албан-хаакчыттарның боттуг ажыл төлевирин болгаш база тараачыннарның орулгаларын бедидерин, а ол ышкаш чехословак кроннуң (акшаның) садып алыр үнезин бедидип болур деп Чехословакияның чазаа болгаш Чехословакияның компартиязының Төп Комитеди санап турар. Өртектер 5-тен 40 хуу чедир хемчээлдиг иштинге чиигеп турар. Өртектериниң чаа чиигелдезиниң түннелинде 4,5 миллиард түннүг крон чылда чонга ажыктыг болур.

Доктаал ёзугаар күрүнеиң үүрмектеп садар өртектери 1953 чылдың октябрь 1-ден эгелеп мындыг янзы чиигээн: далган болгаш далган кылыглар 8-тен 17 хуу чедир, чигир 14 хуу, кондиттер кылыглары 5-тен 26 хуу чедир, ногаа аймаа 10-дан 30 хуу чедир, хөвен-саазын кылыглыг пөстер 5-тен 25 хуу чедир, торгу пөстер 30-ден 40 хуу чедир, трикотаж кылыглар 6 хуу, даштыкы хеп болгаш алгы-кеш кылыглыг хептер 5-тен 45 хуу чедир, галантерия 9-тан 35 хуу чедир чиигеп турар.

Ол ышкаш тапкы кылыгларының, мотоциклдериниң, тудуг материалдарының болгаш өске-даа үүлдериниң өртектери чиигээн.

(СЭТА).

Англияның лейбористиг партиязының чыл бүрү болур конференциязының ажытынганы

ЛОНДОН. Сентябрьның 28-те Англияның лейбористиг партиязының чыл бүрү болур конференциязының 52 дугааргызы Маргетте ажытынган. Конференцияның ажылында ол партияның 6421 муң кежигүннерин төлээлээн 1226 төлээлер киржип турар. Конференцияда оон ангыда 1500 хире аалчылар болгаш хайгааракчылар олуржуп турар.

Конференцияның чугаалажыр айтырыында национал күүскомунуң отчёдунун, а ол ышкаш лейбористиг партияның удуртулгазының «Англияның кыйгырыглары» деп программалыг документизиниң талазыбиле 867 резолюциялар болгаш чазалгалар киириптинген. 700 хире резолюциялар болгаш чазалгалар конференцияга чугаалажып көрдүнер ужурлуг 42 составтыг резолюциялар болуп кирген.

(СЭТА).

ВИТАМИННЕР БҮГҮДЕГЕ АЖЫКТЫГ

ВИТАМИН „А" бичии урулларның өзүлдези болгаш организм сайзыраарынга, ол ышкаш карактарның өйүнде чөп ажылдаарынга чугула. „Дагааның согурарар аарыын" өмнеп өкиртир болгаш ол аарыгны болдурбас, база имиртинде көөрүн өкижидер. Ылангыя, ол болза, чидиг чырык хереглээр кижилерге, автомашина чөлаачыларынга, ужудукчуларга болгаш оон-даа өскелерге өн чугула. Организмниң халдавырлыг аарыгларга удурланырын күштелдирер. Витаминни саттыг херээженнер болгаш уруг өмзирер иелер ажыглаарын сүмелээр.

ВИТАМИН „В" нерви аарыгларын өмнеп өкиртир болгаш аарыгны баш удур болдурбас, нерви системазын быжыглаар. Аар ажылдың үезинде, база нервиниң турупкан үезинде, ылангыя аар күш-ажыл болгаш угаан ажылы кылып турарларга, саттыг херээженнерге база уруг өмзирер иелерге өн чугула херектиг.

ВИТАМИН „В¹²" чемви хемчээлдин-биле шингээдип алырын болгаш организмге шыңган эттерниң катап тургузуушкунунга дузалаар. Организмге бо витаминниң чок болуру кештиң, эриннин, карактың огувуң чуга карттарының хувулуп аарыырынга чедирер. Баш дүгүнүн өзүлдезинге өн чугула.

ВИТАМИН „С" цынга аарыгны өмнеер болгаш баш удур камгалаар база этиндирер, кадыкшылды быжыглаар, халдавырлыг аарыгларга удур организмниң демисежир күжүн өкижидер. Цынганың хагдынчак хевириинге (ниити кошкай бергенде, дүрген шагзыраш баксырааында, ажыл кылып шыдаар аргалыы баксырааында) хереглээр.

ВИТАМИН „Д" организмге фосфор-кальцийлиг солуушкунну таарыштырар. Урулларның сөөктериниң болгаш диштериниң өйүнде чөп өзүүшкүнүнге эргежок чугула. Рахиттен баш удур камгалаар болгаш этиндирер өмнеер. Саттыг база уруг өмзирер херээженнерге үре-төлдүн болгаш өмиг өмер урулларның шөлүн чемненишкининге, а ол ышкаш иелериниң организмниң ниити быжыышкынынга өн ажыктыг. Кижилериниң сөөгү сыганда, ону тудуштуруп, өкиртириинге дузалаар.

ВИТАМИН „РР" организмге белоктарны өй-шаанда шингээдиринге дузалаа турар. Пеллагра деп аарыгдан аартпазының болгаш өкиртириниң эми болуп турар, базы нерви болгаш ижин-шөйүнү аарыгларының үезинде хереглээр.

ВИТАМИН „Р" гипертенияны (хан базыышкыны улгадырын) өмнеериинге ажыглап турар.

Витамин үүлдерин бүгү-ле аптекалардан рецепт чокка негенер.

Тыва областың санитар-чырыдыышкын бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 8—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарының 3—68 пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98; иштики информация, бухгалтериянын — 8 — 65

ТСО21831. Культура эргелелиниң типографиязы